

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Andra Kammaren. N:o 23.

Torsdagen den 19 mars.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos, hvar efter annan, Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen; och hänvisades till lagutskottet följande propositioner, nemligen:

med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3, 14, 101, 105, 110, 129 och 136 §§ i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga stadga om skiftesverket i riket den 9 november 1866;

med förslag till lag innefattande tillägg till 17 kap. 6 § handelsbalken;

med förslag till lag angående ändrad tid för saköreslängds aflemnande i vissa fall; och

med förslag till lag angående straff för oloflig införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika.

Till statsutskottet remitterades propositionen angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Torp Södre i Elfsborgs län.

Af öfriga i gårdagens sammanträde aflemnade kongl. propositioner hänvisades följande till behandling af lagutskottet, nemligen:

angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885; och

angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Till behandling af statsutskottet öfverlemnades nedannämnda propositioner, nemligen:

angående afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter m. m.;

angående höjning i anslaget till beväringssmanskapets vapenöfningar m. m.;

angående höjning i det under fjerde hufvudtiteln uppförda anslag till lindring i rustnings- och roteringsbesvären m. m.;

Andra Kammarens Prot. 1891. N:o 23.

angående anslag under femte hufvudtiteln med anledning af föreslagna ändringar i värnpligtslagen den 5 juni 1885;

angående förhöjning i det under femte hufvudtiteln uppförda anslag till lindring i rustnings- och roteringsbesvären;

angående godkännande af en med staden Göteborg träffad öfverenskommelse i fråga om dess inquarteringsskyldighet äfvensom rörande anslag till ett nytt kasernetablissemment derstädes m. m.;

angående beräkning af viss andel af öfverskottet å 1890 års statsreglering såsom tillgång vid statsregleringen för 1892;

angående anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Mellansel till Örnsköldsvik; samt

angående upplåtelse till staden Mariefred af viss, Gripsholms kungsladugård tillhörig mark.

Slutligen hänvisades till bevillningsutskottet propositionerna om ändring i förordningen den 14 september 1883 angående bevillning af fast egendom samt af inkomst; och

angående upphörande af de enligt förordningen den 16 maj 1884, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, utgående bevillningsafgifter.

§ 3.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 18, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

§ 4.

*Angående
ändring i
bestämmel-
serna om
den kommu-
nala rösträt-
ten i stad.*

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af väckta motioner om ändring i bestämmelserna rörande den kommunala rösträtten i stad.

Berörda motioner voro väckta inom Andra Kammaren, den ena (n:o 98) af herr *O. Olsson* från Stockholm och den andra (n:o 143) af herr *A. Hahn*.

Utskottet hemställde:

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning af samtliga de förhållanden, som pröfvas inverka på den kommunala rösträtten i städerna samt derefter för Riksdagen framlägga förslag till ytterligare begränsning af densamma.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde:

Herr Olsson från Stockholm: Herr talman, mine herrar! Herr Hedin yttrade i förra veckan, att då förslaget till nu gällande kommunalförordning framkastades på rikets ständers bord, så blef den af dem antagen utan någon noggrannare pröfning, och att detta var ett språng i mörkret.

Samma åsigt hyser äfven jag, och det synes som om det äfven vore lagutskottets uppfattning, ty i första punkten af sitt utlåtande erkänner utskottet, att de nu bestående orättvisa förhållandena böra utjennas, så att det mindre bemedlade flertalet må ega samma rätt som det förmögnare fåtalet.

*Angående
ändring i
bestämmel-
serna om
den kommu-
nala rösträt-
ten i stad.*

I andra punkten synes utskottet vara tveksamt, vid hvilken plats på röstskalan gränsen bör förläggas. Denna tveksamhet synes mig dock obehöflig, enär jag tydligt visat, att under nuvarande förhållanden den rätta maximisiffran på röstskalan är 40.

(Forts.)

I tredje punkten finner utskottet sig ej kunna förorda någon viss begränsning, enär enligt utskottets förmenande saken ej blifvit tillräckligt utredd. Beträffande denna punkt är jag emellertid af annan åsigt och vill nu söka bevisa motsatsen, hvad Stockholm och dess kommunalförvaltning angår.

Såsom jag i motiveringen till min motion visat, var stadens budget år 1865 2,441,000 kronor och år 1891 hade den vuxit till 20,000,000 kronor, hvadan den på 26 år ökats med 17,559,000 kronor. Skulderna, som år 1865 uppgingo till 2,450,000 kronor, hafva nu ökats till 48,417,000 kronor, icke såsom jag i min motion uppgifvit till 66,000,000 kronor.

Denna sista siffra har tillkommit genom ett misstag, enär jag hos stadsfullmäktige blott fick den upplysningen, att summan af hela skuldsättningen uppgick till detta belopp, och först i dag fått vetskap om att derå afbetalts så mycket, att numera återstå blott 48,417,000 kronor. Kommunalskatten, som år 1865 blott uppgick till 1 krona 55 öre, är för innevarande år bestämd till 4 kronor med utsigt att snart å nyo höjas.

För att nu öfvergå till frågan om valmännen, så funnos år 1884 11,916 röstberättigade valmän med tillhoppa 483,012 röster. Jag skiljer dem nu i två grupper, det stora flertalet och fåtalet. Till den första räknar jag alla, som blott hafva från 1 till 40 röster, således de mindre bemedlade, och till den andra de som ega 41—100 röster. Förhållandet ställer sig då på det sättet, att 8,753 valmän, som tillhöra den första gruppen, ega blott 135,594 röster, under det att den andra gruppen, bestående af 3,163 valmän, eger tillsammans 347,418 röster, i följd hvaraf dessa senare valmän beherska valen med en majoritet af 211,824 röster.

Lika orättvist var förhållandet år 1888, fast de röstberättigade valmännens antal då mer än fördubblats och uppgingo till 24,061. Efter samma indelning som nyss omfattade den första gruppen, de mindre bemedlade valmännen med 1—40 röster, 19,630 personer med tillhoppa 185,000 röster, och den andra gruppen, de förmögnare valmännen med 41—100 röster, allenast 4,425 personer med sammanlagdt 329,791 röster. I procenttal uttryckt hade år 1884 73 procent af valmännen 28 procent af hela röstetalet, och återstående 27 procent af valmännen 72 procent af röstetalet, och år 1888 var förhållandet så, att 80 procent af valmännen hade endast 36 procent af röstetalet och 20 procent af valmännen 64 procent af röstetalet. Om man således jemför förhållandet mellan valmännen och röstfördelningen år

Angående
ändring i
bestämmel-
serna om
den kommu-
nala rösträt-
ten i stad.

(Forts.)

1884 och år 1888, finner man att ingen förbättring i flertalets rättigheter egt rum.

Af dessa siffror framgår sålunda tydligt och klart, huru nödvändigt det är att få den kommunala röstskalan sänkt. Enligt mitt förslag skulle röstmaximum blifva 40, och då visar det sig, att, medan den första gruppens 19,630 valmän med 1—40 röster skulle få behålla sina 185,889 röster, den andra gruppens 4,425 valmän, som nu ega 41—100 röster, skulle få allenast 177,000 röster.

Här kan visserligen anmärkas, att fåtalet får ett något mindre antal röster. Men i afseende derå får jag påpeka, hurusom många valmän bland de mindre bemedlade ej med bästa vilja kunna taga sig tid att deltaga i valen eller ens bry sig om det, enär de väl veta, att deras få röster ej ega något nämnvärdt inflytande på valens utgång.

Således synes ingen fara finnas för, att magten frantages de förmögnarne klasserna, om det anses, att de ovilkorligen skola hafva den qvar. Jag för min del har den åsigten, att så länge som allmän och lika rösträtt i politiska och kommunala val saknas, så länge skall ock missnöje ega bestånd emellan de skilda samhällslagren.

Jag har nu, såsom mig synes, till fullo bevisat, huru nödvändigt det är att få den kommunala röstskalan sänkt till högst 40 röster för att derigenom erhålla en rättvisare fördelning af rösterna. Då likväl Första Kammarens utskottsledamöter reserverat sig mot utskottets hemställan, och Första Kammaren, trogen sin vana, i går afslog denna moderata och rättvisa reform, skall jag, ehuru jag för min del anser frågan fullt utredd beträffande Stockholm, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hahn: De båda motioner, som ligga till grund för lagutskottets utlåtande, visa att här i landet råder ett penningevälde i kommunala angelägenheter, hvars motstycke icke finnes i andra länders kommunala författningar. Det märkvärdiga är, att denna orättvisa framstod redan vid stadsfullmäktigeinstitutionens början, såsom synes af de ord, som uttalades i denna kammare af min företrädare på örebrobänken, och som jag skall be att få citera. Han är visserligen icke någon auktoritet, men han kände grundligt den stads förhållanden han representerade. Han yttrade: »sedan vi numera fått så kallad kommunal själfstyrelse, har flertalet af kommunens medlemmar icke mera någonting att säga om gemensamma angelägenheter, hvilket är bittert».

Det är omkring 20 år sedan dessa ord uttalades från detta ställe, och äfven för mig är det bittert att få uttala, att ställningen i Örebro stad icke är bättre nu än då.

Jag aflemnade till lagutskottet, för att vara tillgänglig vid behandlingen af denna fråga, en beräkning af olika grupper röstberättigade, sålunda lydande:

»Gruppering af de röstberättigade enligt på grund af bevillnings-taxeringslängderna för år 1890 upprättad röstlängd för allmän rådstuga i Örebro stad.

*Angående
ändring i
bestämmel-
sena om
den kommu-
nala rösträt-
ten i stad.
(Forts.)*

Grupp.	Röstberät- tigade.	Röster.	Summa.
1—10	1,382	1	1,382
„	209	2	418
„	198	3	594
„	98	4	392
„	137	5	685
„	53	6	318
„	19	7	133
„	15	8	120
„	74	9	666
„	41	10	410
11—20	233	—	3,465
21—30	118	—	3,100
31—40	73	—	2,655
41—50	51	—	2,321
51—60	32	—	1,782
61—70	21	—	1,369
71—80	18	—	1,393
81—90	12	—	1,040
91—100	56	—	5,554

Örebro d. 7 februari 1891.

C. F. N. Bertin,
stadskamrerare.»

Röstberättigade, som ega 1 till och med 40 röster, äro till antalet 2,650 samt förfoga öfver sammanlagdt 14,338 röster. De röstberättigade, som ega 41 till och med 100 röster, äro till antalet 190 samt förfoga öfver sammanlagdt 13,459 röster. Beräknadt efter 40 % skala, hvilken jag framlagt i min motion, erhålla de 190 personerna 7,600 röster, eller omkring $\frac{1}{3}$ af hela röstetalet, då de i personantal endast utgöra omkring $\frac{1}{15}$ af samtliga röstberättigade. Häraf framgår, att 190 röstberättigade förfoga öfver nästan lika många röster som de öfriga 2,650 röstberättigade, de stadens invånare icke inberäknade, som sakna rösträtt. Dessa förhållanden äro så mycket sorgligare, som det i vårt samhälle just är de små röstegarnes sparsamhet och omtanke vi hafva att tacka för vår stads utveckling. I andra städer äro förhållandena ej bättre, och att missnöjet der är lika stort, är alldeles gifvet. Och naturligt är att ju mer vårt land utvecklar sig i sjelfständig och frisinnad rigtning, ju mera människovärdet kommer till heders, ju hårdare trycka dessa band af gamla föräldrade lagar och författningar, och man kan vara viss om att, der dessa band trycka

*Angående
ändring i
bestämmel-
serna om
den kommu-
nala rösträt-
ten i stad.
(Forts.)*

hårdast, der sprider sig redan nu den kallbrand vi kalla klasshat och om hvilken sjukdom man ej vet huru den kommer att sluta. Klockheten synes mig därför bjuda, att man något lossade på dessa band.

Herr talman! Under förhoppning att de få ord, jag nu haft äran anföra, må få anses förestafvade af en varm och innerlig öfvertygelse, beder jag få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Walldén: Jag anhåller endast att få konstatera, att herr Olsson nu i sitt anförande rättat ett misstag, som influtit i hans motion med afseende å Stockholms skuldsättning. Då rättelsen i anseende till herr Olssons lägmäldhet möjligen icke uppfattades i kammaren, ber jag att få upprepa den.

Då herr Olsson i sin motion, som af lagutskottet återgifvits, anfört att Stockholms skuldsättning för närvarande skulle uppgå till 66 millioner kronor, så utgör den i sjelfva verket, enligt den officiella tabell, ur hvilken han hemtat sina uppgifter, 48 millioner, således 18 millioner kronor mindre än han af misstag i sin motion uppgifvit.

I afseende å sjelfva saken skall jag i dess närvarande skick icke göra något yrkande.

Herr Mankell: Då nu Första Kammaren afslagit lagutskottets föreliggande hemställan och således, äfven om Andra Kammaren bifölle densamma, det icke kan vara fråga om annat än en opinionsyttring, och då den motionär, hvars förslag jag sökt understödja genom min reservation, icke funnit sig föranlåten att vidhålla densamma, utan enat sig med det slut, hvartill utskottet kommit, vill jag icke heller här göra något särskildt yrkande på grund af min reservation, men förbehåller mig dock i afseende å denna fråga full handlingsfrihet för framtiden.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

*Om ändrade
lagbestäm-
melser
i fråga om
byggnad och
underhåll af
kyrka m. m.*

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckta motioner om ändrade lagbestämmelser i fråga om byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer; så ock sockenstufva, prestgård samt tingshus och häradsfångelse.

Inom Andra Kammaren hade herr *O. Anderson* i Hasselbol väckt trenne särskilda, till lagutskottet hänvisade motioner, n:is 42, 43, 44, om ändring af ifrågavarande bestämmelser, och i sådant hänseende föreslagit:

i motionen n:o 42:

att, med ändring af hvad i lagen af den 12 juni 1885 stadgadt är i byggningsabalkens 26 kap., Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående förevarande byggnads- och underhållsskyldighet:

Kyrka med klockstapel, kyrkmur och annat som till kyrka hörer, så ock sockenstuga, skola, der icke annorlunda är särskildt förordnad,

uppehållas och byggas på deras kostnad, hvilka inom församlingen erlægga kommunalutskylder efter åsatt fyrktal; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, ej skyldige att i den kostnad deltaga i vidsträcktare mån, än som med samma privilegier må vara förenligt;

i motionen n:o 43:

att, med ändring af hvad i lagen af den 1 maj 1885 stadgadt är i byggningsbalkens 26 kap. rörande byggnad och underhåll af prestgård, Riksdagen ville för sin del antaga följande lag:

Der enligt 26 kap. 2 § byggningsbalken eller särskilda författningar det åligger socknemän att på sin bekostnad bygga eller bättra husen å prestgård, skola i sådan kostnad alla de, hvilka inom församlingen erlægga kommunalutskylder, deltaga efter åsatt fyrktal; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, skyldige att i den kostnad deltaga endast i den mån, de ej äro derifrån enligt samma privilegier befriade;

samt i motionen n:o 44:

att, med ändring af hvad i lagen af den 26 september »1885» stadgadt är, Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse:

I kostnaden för byggnad och underhåll af sådana byggnader skola alla de, hvilka inom häradet eller tingslaget erlægga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad; och skola vid förefallande behof dessa bidrag genom kommunalnämndens ordförande af kommunens kassa utbetalas, enligt den af häradets förtroendemän uppgjorda och honom tillställda uppberedslängd, på tid och ställe, som af dem bestämmas.

Utskottet hemställde emellertid, att ifrågavarande motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Folke Andersson*, *H. Andersson* i Nöbbelöf, *J. Anderson* i Tenhult, *Eriksson* i Bjersby, *Mankell* och *Näslund*, hvilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Anderson i Hasselbol: Då lagutskottet i förevarande betänkande hemställt om afslag å mina motioner, skall jag be att få anföra några af de skäl, hvarför jag anser, att utskottet bort komma till ett annat resultat.

Jag är fast öfvertygad om att rättvisa och billighet kräfva en ändring af den nuvarande lagen, så att alla skattskyldige, hvilka i lika mån njuta fördelarne af ifrågavarande byggnader, också i samma mån äro underkastade skyldigheten att underhålla dem i mån af sin skatteförmåga. Ty det kan icke med fog påstås, att fastighetsegare hafva större behof af eller fördel i anordningar, som främja en kommuns religiösa intresse, än andra skattskyldige, icke heller att de i

Om ändrade lagbestämmelser i friga om byggnad och underhåll af kyrka m. m.

(Forts.)

Om ändrade högre grad än dessa betjena sig af rättskipningen. Derför borde jagbestäm- och samtliga skattskyldige inom en kommun eller ett tingslag i lika melsor i mån drabbas af ifrågasvarande byggnadsunderhållsskyldighet. fråga om Jag ber att få framföra min tacksamhet till dem af lagutskottets byggnad och medlemmar, som hafva reserverat sig till förmån för min motion. underhåll af kyrka m. Jag anser också, att det vore fullt berättigadt att gifva någon lindring åt den nu så mycket betungade fastighetsfyrken. (Forts.)

Bevillningsförordningen tillerkänner nemligen dem, som äro skattskyldige efter andra artikeln, äfven i andra afseenden än nu förevarande, väsentliga lindringar. Det enda skäl, hvarför lagutskottet icke vill tillstyrka mina motioner, är det, att Riksdagen så nyligen som 1884 och 1885 tagit ett steg i den riktning jag föreslagit. Men, mine herrar, icke kunna väl kraf, hvilkas rättmätighet är bevisad och erkänd, bli tillfredsställda blott derigenom att man erkänner dem, eller att man tager ett litet steg och gör $\frac{1}{4}$ af hvad som borde göras helt. Då nu bevillningsförordningen, såsom jag nämnt, i andra afseenden så väsentligt gynnar skattskyldige efter andra artikeln, så anser jag, att utskottet bort anse dessa fördelar vara mer än tillräckliga.

Jag skall med några siffror be att få beröra några hithörande förhållanden. Om jag t. ex. har ett kapital af 9,000 kronor, så är jag icke underkastad någon bevillning, ty bevillningsförordningen undantager från skattskyldighet den inkomst, detta kapital lemnar. Men köper jag en fastighet för dessa 9,000 kronor, så får jag erlagga en bevillning af 2 kronor 70 öre, eller efter fyrktal beräknadt för 54 fyrk. Har jag ett kapital på 10,000 kronor, får jag erlagga en bevillning af 50 öre, eller för summa 5 fyrk, men köper jag en fastighet för dessa 10,000 kronor, så blir min bevillning 3 kronor och mitt fyrktal 60. Om jag har ett kapital på 20,000 kronor och deraf drar en inkomst af 1,000 kronor, blir min bevillning 5 kronor 50 öre och mitt fyrktal 55, men om jag köper en fastighet för dessa 20,000 kronor, blir mitt fyrktal icke mindre än 120. Och går jag till sist till ett kapital af 40,000 kronor, hvilket lemnar en inkomst af 2,000 kronor, så blir bevillningen därför beräknad efter 200 fyrk, ty här lemnas intet bevillningsfritt afdrag, men köper jag en fastighet för 40,000 kronor, blir mitt fyrktal icke 200 utan 240. Skilnaden är sålunda högst väsentlig, och den fördel, som tillkommer alla öfriga beskattningsföremål än fastighet, så stor, att den väl borde räcka till.

Vore nu alla dessa öfriga beskattningsföremål en obetydlighet af det hela, vore det mindre att säga om det uppskof, utskottet förordar, men så är icke förhållandet. Tvärt om. Af statistiska centralbyråns statistik för år 1888 ser jag, att det icke finnes mindre än 175 församlingar, der inkomstfyrken, eller de som äro beskattade för alla andra beskattningsföremål än fastighet, hafva icke mindre än 1,398,000 fyrk mer än fastighetsegarne sammanlagdt. I 85 församlingar uppgår dessutom inkomstfyrken till nästan samma belopp som fastighetsfyrken, och sammanräknar man de olika beloppen för hela riket, så förhåller sig inkomstfyrken till fastighetsfyrken som 2 till 3. Andra beskattningsföremål än fastighet spela sålunda en ganska stor rol.

Om det nu vore så, att utgifterna till byggande och underhåll af kyrka, prestgård, sockenstuga, tingshus o. s. v. vore obetydliga, så kunde ändock det vara mindre att säga om utskottets afstyrkande hemställan. Så är dock icke förhållandet. Ty af samma statistik ser jag, att i icke få församlingar fastighetskyrkan är beskattad med 20 till 60 öre högre pr fyrk, än hvarje fyrk för öfriga beskattningsföremål, ja, i somliga församlingar är denna skillnad än högre. Om vi nu göra en beräkning med nyss anförda siffror, så finna vi, att om i en församling, der fyrktalen för fastigbet och för alla öfriga beskattningsföremål äro lika, för reparation af kyrka eller öfriga nyss af mig nämnda byggnader skall uttaxeras en bevillning af 10 öre pr fyrk, så faller efter nuvarande lag på fastighetskyrkan 8 öre och på öfriga fyrk 2 öre. Den, som skattar för ett kapital af 10,000 kronor, får då för sina fyrk erlägga 10 öre, säger 10 öre, under det deremot den, som köpt jordbruksfastighet för sina 10,000 kronor, har att för sina 60 fyrk erlägga 8 öre pr fyrk, d. v. s. 4 kronor 80 öre eller 48 gånger högre skatt än den förre, blott därför att han köpt en fastighet. Jag skall icke upptaga kammarens tid med att angifva, huru beräkningarna utfalla äfven i de öfriga fallen, men äfven der är skillnaden så stor, att ett dylikt förhållande icke vidare borde få fortfara.

Herr talman! Så väl på grund af hvad jag haft äran anföra i mina motioner som ock med åberopande af de skäl jag nu tagit mig friheten påvisa, anhåller jag att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till mina motioner angående ändring i lagen af den 12 juni 1885 om byggnad och underhåll af kyrka och sockenstufva samt i lagen af den 1 maj 1885 angående byggnad och underhåll af prestgård, äfvensom i lagen af den 26 september 1884 angående byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Herr Lilienberg: Då jag tror mig veta, att de föreliggande motionerna hafva starka sympatier inom kammaren, skall jag inskränka mig till att, med åberopande af de skäl, utskottet anført för sin hemställan om afslag å dessa motioner, anhålla att få yrka bifall till utskottets afstyrkande utlåtande.

Herr Erickson i Bjersby: Som herrarne af betänkandet finna, har utskottet icke enhälligt afstyrkt de utaf herr Olof Anderson i Hasselbol väckta motionerna. Icke mindre än sex ledamöter i utskottet hafva mot utskottets beslut anmält reservation, och reservanterna uttalade inom utskottet den uppfattningen, att motionerna bort bifallas, hvarom också inom utskottet yrkande framställdes.

Läser man igenom utskottets motivering, finner man, att utskottets majoritet icke i någon mån sökt jäfva det principiellt rigtiga eller det moraliskt rätta, hvarpå motionären stödt sig och som kraftigt talar för bifall till hans förslag, eller att hvar och en, som inom en kommun erlägger kommunalutskylder efter åsatt fyrktal, skall i mån af sitt fyrktal deltaga i kostnaden för byggande och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer, husen å prestgård samt tingshus och häradsfängelse. Tvärt om har utskottet sagt, »att, derest fråga vore om en lagstiftning i ett alldeles nytt ämne, nutida förhållanden icke skulle

Om ändrade lagbestämmelser i fråga om byggnad och underhåll af kyrka m m.
(Forts.)

Om ändrade föranleda till en sådan fördelning, som lagarne den 26 september 1884 samt den 1 maj och den 12 juni 1885 bestämma. Utskottet lagbestämmelser i har framdragit allenast mera underordnade skäl för sitt afstyrkande; fråga om byggnad och jag är öfvertygad derom, att majoriteteten sjelf ansett dessa skäl underhåll af kyrka m. m. af underordnad vigt, ehuru de för närvarande för densamma kunde utgöra skäl för afslag. Utskottet säger nemligen, att, då man tager (Forts.) i betraktande, hurusom de i nyssnämnda lagar af billighetshänsyn gifna bestämmelser utgöra ett icke oväsentligt steg i den rigtning, som af motionären anses vara den rätta, torde det vara att gå väl brådstörtadt till väga, om en förändring, så genomgripande som den föreslagna, komme till stånd så jemförelsevis kort tid efter antagandet af ett förslag, som dock utgjorde ett med tillfredsställelse hel-sadt resultat af långvariga meningsbrytningar och upprepade framställningar i ämnet, och utskottet återopar särskildt, hvad beträffar skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse, att nya lagberedningen i sitt betänkande angående rättegångsväsendets ombildning föreslagit, att nämnda skyldighet måtte helt och hållet öfverflyttas på staten. Väl må det vara sant, att man icke har någon juridisk rättsgrund att stödja sig på för yrkandet af bifall till förslagen, men här, om någonsin, torde de moraliska rättsprinciperna med hänsyn till nutidens uppfattning böra få göra sig gällande.

Då utskottet säger, att det var så nyligen som åren 1884 och 1885, som en lagförändring i dessa frågor egde rum, så skall jag be att få påpeka, att, hvad byggandet af kyrka med hvad dertill hörer beträffar, en lagförändring egde rum år 1885, ehuru en lagförändring redan förut egt rum så nyligen som år 1876 — således med blott 9 års mellanrum. Nu är det visserligen icke mer än 6 år sedan den sista lagförändringen skedde; men 6 år nu och 9 år då kunna vara ungefär jemförliga med hvarandra, ty den allmänna opinionen angående det rätta härutinnan har så mycket fortare utvecklats sig under den senaste tiden.

Utskottet anser, att det skulle vara »alltför brådstörtadt» att nu vidtaga en »så genomgripande förändring», som den motionären här föreslagit. Jag ber att få framhålla, att det alls icke är fråga om någon genomgripande förändring. Hela saken är i sjelfva verket icke så stor som utskottet föreställt sig. Den är stor i ett hänseende: i fråga om principen. Men hvad den ekonomiska sidan angår — och det är denna utskottet egentligen synes hafva tänkt på — är den icke egentligen så stor. Ett och annat undantag kan ju inträffa, såsom då fråga uppstår om nybyggnader. Men dessa inträffa i regeln, kan man säga, endast en gång hvart hundra år. Skulle deremot ombyggnad eller nybyggnad tarivas på grund af eldsolycka eller dylikt, så äro ifrågavarande hus i allmänhet brandförsäkrade, och i så fall brukar ersättningen till fullo betäcka kostnaderna för nybyggnaden.

Första Kammaren har emellertid, som herrarne veta, afslagit motionerna; sålunda äro de för denna gång förfallna. Jag anser i alla fall, att denna kammare bör behjerta deras syfte och stå på samma ståndpunkt, som kammaren flera gånger förut intagit i dessa frågor.

Jag kan därför ej annat än i likhet med motionären yrka afslag på utskottets betänkande och bifall till motionerna.

Häruti instämde herrar *Ollas A. Ericsson, Olsson* i Ornakärr och *Andersson* i Löfhult.

Om ändrade lagbestämmelser i fråga om byggnad och underhåll af kyrka m. m.

(Forts.)

Herr Folke Andersson: Då Första Kammaren redan afslagit denna motion, så är det ju icke något hopp om att nu erhålla någon ändring i den riktning motionären föreslagit. Men då jag antecknat mig som reservant, ber jag få tillkännagifva, att jag anser att motionären haft goda skäl för sina motioner. Jag tycker för min del — såsom han just yttrar på ett ställe — att »rättvisan kräfver, att alla, som hafva lika nytta af våra samhällsinstitutioner, i lika mån bidraga till desammas upprätthållande, och att det sålunda, då det icke med fog kan påstås att fastighetsegaren har större behof eller fördel af anordningar, som afse främjandet af en kommuns religiösa intressen än andra skattskyldige eller i högre grad än desse betjenar sig af rättskipningen, samtliga skattskyldige inom kommunen eller tingslaget böra i lika mån drabbas af ifrågavarande byggnads- och underhållsskyldighet».

Jag anser, att detta uttalande är fullkomligt riktigt, och hoppas, att åtminstone denna kammare skall godkänna motionärens förslag.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till motionerna.

Härmed var öfverläggningen slutad. Med afslag å utskottets hemställan biföll kammaren de ifrågavarande motionerna.

§ 6.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos lagutskottets nedannämnda utlåtanden:

n:o 21, i anledning af väckt motion om skärpta bestämmelser i fråga om påföljd för uraktlåten vård om hundskap; och

n:o 22, i anledning af väckt motion om upphäfvande af skyldigheten att till hofrätt insända renoveradt exemplar af häradsrätts och rådstufvurätts dombok.

§ 7.

Härefter företogs till behandling Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2 (i samlingen n:o 6) i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förbättrade tåganordningar å norra stambanan.

Angående förbättrade tåganordningar å norra stambanan.

Till utskottets handläggning hade blifvit hänvisade dels en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 30), hvori herr *S. J. Kardell* m. fl. hemställt, »att Riksdagen behagade ingå till Konungen med en underdånig anhållan, att äfven vintertiden nattåg måtte anordnas på den norra stambanan, och att dessa å lämplig tid må dels på qvällen

Angående
förbättrade
tåganordning-
ar å norra
stambanan.

(Forts.)

utgå ifrån och dels på morgonen anlända till Stockholm; *dels* en af herr G. Eriksson i Mörviken uti samma kammare afgifven motion (n:o 137), deri föreslagits »att Riksdagen behagade ingå till Konungen med underdånig anhållan, ej mindre att äfven vintertiden tills vidare nattåg måtte anordnas på norra stambanan och att dessa tåg måtte som hittills å lämplig tid på qvällen utgå ifrån Bollnäs och norrut och på morgonen anlända dit från de norra orterna, än ock att frågan om nattstationens flyttning från Bollnäs till Ånge och i sammanhang dermed trafikens ordnande, på sätt i motionen antydes, varder, såsom Konungen finner för godt bestämma, taget i öfvervägande ensamt eller samtidigt med andra förslag, som kunna komma under pröfning och afse att ordna trafiken på den norra stambanan».

Utskottet hemställde i föreliggande utlåtande:

1:o att herr S. J. Kardells m. fl:s motion icke måtte till någon åtgärd föranleda; samt

2:o att, med anledning af herr G. Erikssons i Mörviken motion, Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen, uttryckande önskvärdheten och nyttan af en hastigare samfärdsel mellan Norrland och Stockholm, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huru vida och i hvad mån, utan allt för stora kostnader, en snabbare kommunikation å norra stambanan kan anordnas.

Reservation emot utskottets hemställan hade anmälts af herr C. G. A. Bergendahl.

Efter det till en början utskottets hemställan under *punkten 1* blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Kardell, som yttrade: Då utskottet i nästa punkt gör en hemställan derom, att Riksdagen måtte ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i detta ämne, en skrifvelse hvilken visserligen är hällen i allmänna ordalag, men i hvilken dock åsyftas, att — i likhet med hvad jag genom min motion velat vinna — de missförhållanden måtte afhjelpas, hvaraf vintertrafiken på den norra stambanan för närvarande lider, så ber jag få förklara, att jag vid denna punkt icke har något yrkande att framställa; dock under uttalande af den förhoppning, att kammaren behagade antaga det nyss nämnda, af utskottet framställda förslaget om en skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t, och att kammaren på detta sätt måtte göra ett bestämdt uttalande gent emot kongl. trafikstyrelsens ständigt återkommande »*non possumus*», när det blir fråga om förbättring af vinterturlistan på den norra stambanan.

Herr talman! Jag har, som sagdt, intet yrkande att vid denna punkt framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets ifrågavarande hemställan bifölls.

Efter föredragning vidare af *punkten 2* anförde:

Herr Bergendahl: Då jag antecknat mig som reservant, men icke angifvit den rigtning, i hvilken min reservation går, skall jag be att få säga några ord.

Jag har i likhet med utskottet icke funnit anledning att tillstyrka en sådan skrifvelse, som de båda motionärerna i sina motioner afsett. Men jag har, i motsats till utskottet, ej heller kunnat vara med om att förorda, att kammaren skulle besluta en skrifvelse af det innehåll utskottet föreslagit, enär jag för min del antager, att Kongl. Maj:t nog utan en sådan skrifvelse tager i öfvervägande, »huru vida och i hvad mån, utan allt för stora kostnader, en snabbare kommunikation å norra stambanan kan anordnas». Man har ju ingen anledning att betvifla, att regeringen ej med det allra största intresse omfattar Norrland och dess utveckling. De, som voro närvarande vid föregående års riksdag, torde säkerligen erinra sig, hurusom, vid behandlingen af Kongl. Maj:ts proposition om anslag till stambanans utsträckning i Norrland, herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet då uttalade sitt stora intresse för Norrland och dess framtid. Sedan flera år tillbaka har ju också Riksdagen fått mottaga kongl. propositioner angående anslag till kommunikationsväsendets utveckling i Norrland. Under sådant förhållande kan jag icke inse, att den påtryckning, som utskottet anser att Riksdagen bör göra på Kongl. Maj:t genom denna skrifvelse, är vare sig berättigad eller lämplig. Jag får därför på grund häraf yrka afslag så väl på motionerna som på utskottets hemställan.

Angående
förbättrade
tåganordnin-
gar å norra
stambanan.

(Forts.)

Herr Schöning: Gent emot den nästföregående talaren skall jag be att på det kraftigaste få tillstyrka bifall till utskottets hemställan angående en skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t. Man har under de senaste åren funnit, hurusom från olika delar af Norrland genom deras representanter vid riksdagen yrkanden framställs om snabbare kommunikation mellan hufvudstaden och Norrland. Jag har också blifvit ombedd att väcka förslag derom. Men då jag ej kunnat gilla den rigtning, i hvilken mina kommittenters yrkanden gått — de hafva nemligen önskat anordnande af nattåg under hela året — har jag ej förut yttrat mig i denna sak, väl vetande hurusom det med hänsyn till Norrland först och främst gäller att tillgodose de stora kraf, som ställas på trafikstyrelsen i och för uppehållandet af den stora trafiken af tungt och skrymmande gods. Jag kan nämna, att under februari månad i år har det icke inom något distrikt varit så mycket vagnar i rörelse för nämnda trafik som just i distriktet mellan Storvik och Ljusdal.

En snabbare samfärdsel skulle kunna komma till stånd, om tågen anordnades så, att de ginge tidigare från Stockholm än nu är fallet, t. ex. kl. 8 eller 7,30; och om man hade samma tåghastighet norr om Storvik som begagnas mellan Upsala och Storvik, så skulle man bestämdt på dagen kunna komma till Sundsvall eller Östersund och således äfven till Hudiksvall och Söderhamn.

Under sådana förhållanden anser jag, att den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t skulle påskynda ordnandet af denna viktiga angelägenhet.

Angående
förbättrade
tåganordnin-
gar å norra
stambanan.

Derför, herr talman, ber jag att få instämma i det slut, hvar-
till utskottet kommit i punkten 2.

(Forts.)

Herr Wijkander: Det har inom utskottet blifvit framhållet, att man skulle kunna påräkna Kongl. Maj:ts intresse för Norrland äfven utan någon särskild påstötning, och jag antager att äfven så är fallet; men då ifrågavarande motioner blifvit väckta, så skulle, derest Andra Kammaren afsloge hvad deri blifvit begärdt, det blifva betydligt svårare för jernvägsstyrelsen att angående denna sak taga något initiativ eller vidtaga några åtgärder till densammas påskyn- dande. Jag anser det därför vara synnerligen viktigt, att Andra Kammaren instämmer i hvad utskottet föreslagit i punkt 2, ty annars är det sannolikt, att den önskade anordningen blir undanskjuten några år längre än hvad eljest kunde blifva fallet. Man finner af utskottets betänkande, att jernvägsstyrelsen för sin del uti afgifvet utlåtande afstyrkt nattågs inrättande för det närvarande emellan Bollnäs och Stockholm. Detta afstyrkande gälde således endast för den närva- rande tiden. Sedan har generalpoststyrelsen uti ett för ett par veckor sedan afgifvet betänkande tillstyrkt anordnande af nattåg å denna linie, oaktadt de ganska betydande utgifter, som med ett dylikt vore förenade. Jag tror för min del, att det skulle vara synnerligen önskl- igt att Andra Kammaren också uttalade sin åsigt, att några för- ändringar i syfte att förbättra ifrågavarande kommunikationer borde vidtagas, derest sådant kunde ske utan allt för stora uppoffringar. Vi veta, att svenska staten redan har för dessa banor norr om Storvik med en sammanlagd väglängd af 800 å 900 kilometer nedlagt en kostnad af 70 å 80 millioner kronor. Den ränteförlust, staten gör genom att detta kapital förräntas med, om jag minnes rätt, endast 1,14 procent, är ej ringa. Utskottet antager, att man skulle kunna åstadkomma den åsyftade anordningen för en kostnad af 50- å 100,000 kronor om året. Denna summa är så liten mot hvad ränte- förlusten nu utgör, att man ej borde låta sig deraf afskräckas, syn- nerligen som det är att vänta att, i samma mån som man bereder banan en ökad trafik, inkomsterna deraf komma att ökas. Det är naturligtvis en stor fråga för landet, och då bör man ej se saken allt för smått. För min del får jag därför varmt förorda, att kam- maren måtte fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med utskottets förslag.

Herr Sjö: I olikhet mot den föregående talaren skall jag be att få yrka afslag på utskottets betänkande; ty innan Riksdagen går att aflåta en skrivelse i det syfte, som deri omförmäles, så måste den också vara betänkt på att bära de kostnader, som af den före- slagna åtgärden komma att föranledas. Det tillfälliga utskott, som i fjol hade att behandla en med denna likartad motion, hade efter en omsorgsfull utredning kommit till det resultat, att kostnaden för en gång skulle utgöra 586,000 kronor samt tillökningen af de årliga ut- gifterna 230,000 kronor; men i år kommer utskottet till det resultat, att kostnaden för trafikafdelningen å linien Stockholm—Östersund för dagtåg uppskattats till 175,000 kronor pr år, hvartill kommer

en utgift för en gång af 434,000 kronor i och för nyanskaffning af materiel m. m. Detta är ju ofantligt stora summor, hvilka således skulle komma att utgå för ändamål, med hvilka jag anser att Riksdagen icke bör befatta sig, i all synnerhet som man bör hafva det förtroende till trafikstyrelsen, att den kommer att ordna icke blott nattågen, utan äfven gods- och persontrafiken på bästa sätt och så, att de svårigheter, som i ena eller andra afseendet kunna förefinnas, på det stora hela blefve afhjelpade. Vi veta, mine herrar, hvilka stora anslag beviljas till Norrland det ena året efter det andra. Vi hafva redan i år för den norrländska stambanan beviljat 4 millioner; och återigen begär regeringen uti inkomna ytterligare 2:ne propositioner ett anslag å 1,823,000 kronor och ett å 2,350,000 för jernvägsbyggnader i Norrland. Skola vi fortsätta på det viset, så kan man fråga, om detta kan vara med landets fördel förenligt. Det har knappt förgått någon enda riksdag utan att man lemnat detta Norrland något låneunderstöd, men äfven andra provinser, exempelvis det fattiga Småland, skulle kunna behöfva låneunderstöd eller understöd i öfrigt för våra jernvägsbyggnader, men — vi få stå till baka. Jag var i början af denna riksdag uppe i civildepartementet för att söka förbereda ett låneunderstöd för en jernväg i Småland, men erhöll då till svar, att Kongl. Maj:t icke komme att taga befattning dermed i år, utan finge Riksdagen styra och ställa med den saken huru den behagade. Jag kan icke förstå, hvarför Norrland skall alltjamt komma i åtnjutande af så stora fördelar framför rikets öfriga landsdelar.

Angående
förbättrade
tåganordning
å norra
stambanan.
(Forts.)

På dessa af mig nu anförda grunder kommer jag att yrka afslag å utskottets föreliggande hemställan. Vi måste nemligen tillse, att vi icke gå jernvägsstyrelsen i förväg, ty det skulle ju kunna hända att man derigenom kunde åstadkomma bantåg, hvilka finge gå utan både frakt- och persontrafik.

Häruti instämde herr *Petersson* i Boestad.

Herr *Petersson* i Runtorp anförde: Den föreslagna skrifvelsen synes visserligen vara af ganska oskyldig beskaffenhet; men jag befarar emellertid att den i allt fall manar till att iakttaga försigtighet. Jernvägsstyrelsen har säkerligen icke förtjent något klander i detta fallet, ty jag tror att styrelsen gör allt hvad man rimligtvis kan fordra af densamma för att befrämja våra kommunikationer, och någon gräns måtte väl gifvas äfven för norrländingarnes anspråk. Med all aktning för norrländingarne och ehuru jag unnar dem allt möjligt godt, så tror jag dock att deras anspråk böra hålla sig inom rimliga gränser.

En talare yttrade, att man med anledning af den stora ränteförlust, staten finge vidkännas å kostnaderna för de norrländska jernvägarne, borde för betäckande af denna förlust öka trafiken. — Jag är af alldeles motsatt åsigt. Ty om man lägger detta plus, som en sådan anordning som den föreslagna skulle kosta, till nämnda ränteförlust, utan motsvarande inkomster, så måste ju resultatet blifva ett alldeles motsatt — nemligen en ytterligare förlust. Jag skall be att

Angående
förbättrade
tåganordnin-
gar å norra
stambanan.
(Forts.)

för herrarne få nämna det intryck jag fick vid en resa, som jag förlidet år företog norrut. Så snart man hunnit norr om Bollnäs, var trafiken till den grad dålig, att jag icke sett någon så eländig trafik ens på de simplaste enskilda jernvägar. I synnerhet var detta fallet beträffande persontrafiken. Man fick åka ganska många mil och fara förbi 3 å 4 stationer utan att en enda person steg in i kupén. Nej, mine herrar, liten måtta får man väl iakttaga, och man bör i detta fall se tiden an, och jag tror att såväl jernvägsstyrelsen som Kongl. Maj:t utan särskild påtryckning från Riksdagens sida icke skola underlåta att göra hvad på dem ankommer. Men ett gammalt ord-språk säger, att »när man har fått gult hår, så vill man också få det-samma krusadt». Det finnes visserligen en och annan, som anser det vara gentilt att åka fort; men man borde kunna nöja sig med de vanliga tågen, särskildt när man tänker på den stora fördelen man har nu mot förr, då man fick åka på kärra. Man bör åtminstone vara lugn några år, innan man vidtager en så kostbar förändring som denna, och klokheten bjuder således att Riksdagen icke gör den ifrågasatta påstötningen, emedan förändringen för det närvarande icke påkallas af vare sig statens eller Norrlands intresse.

Jag anhåller därför i Norrlands eget intresse att få yrka afslag å utskottets förslag.

Herr Holmgren: Vid en jämförelse mellan det kostnadsförslag, som i fjor uppgjordes och det som nu föreligger, visar det sig att det senare kostnadsförslaget betydligt understiger fjorårets, särskildt i fråga om nattågen. Och enahanda är förhållandet beträffande de årliga utgifterna för dessa tåg. Men dertill vill jag påpeka, att i detta anslag för en gång ingår den kanske största kostnaden för anskaffning af lokomotiv och personvagnar. Men denna kostnad är icke bortkastad, äfven om det skulle visa sig att den föreslagna anordningen af nattåg ej skall bära sig. Ty då man ju håller på med att bygga jernvägar så fort man hinner, så skulle ju dessa lokomotiv och vagnar i allt fall komma till användning.

Herr Nils Peterssons i Runtorp yttrande, att aflåtandet af skrifvelseförslaget skulle innebära ett klander mot jernvägsstyrelsen, kan jag icke förstå, då just förslaget grundar sig på ett utlåtande, som afgifvits af öfverdirektören inom jernvägsstyrelsen.

Jag är nog med om att hushålla med statens medel — den principen har jag följt under hela min riksdagsverksamhet — men jag tror det vara med god hushållning förenligt, särskildt hvad Norrland beträffar, att, om man vill att trafiken skall kunna ge bättre inkomster, också ordna tågen på ett mera tillfredsställande sätt. Jag anhåller därför om bifall till utskottets förslag i punkten 2.

Herr Berg från Eksjö: Då flere af de föregående talarne ogillat det af utskottet framlagda skrifvelseförslaget, skall jag be att med några ord få bemöta de för afslag anförda skälen.

Flere af dem hafva omnämnt de stora anslag, som Riksdagen beviljat till den norra stambanan och dervid som sin uppfattning ut-

talat, att dessa anslag skulle vara till fördel uteslutande för Norrland. Jag kan icke dela denna åsigt, då jag anser, att den norra stambanan i icke oväsentlig grad äfven medför fördelar för andra delar af riket. Medgifvas måste, att hvarje fördel eller skada, som tillskyndas en del af det hela — det hela må vara ett större eller mindre samhälle eller staten i sin helhet — äfven i sin mån i större eller mindre grad direkt eller indirekt gynnar eller skadar det hela. Äfven måste medgifvas — hvilket väl ej heller af någon talare bestridts — att förbättrad samfärdsel på norra stambanan är till stor fördel för Norrland, och det torde ej heller kunna bestridas, att dessa fördelar i sin mån äfven komma andra delar af riket till godo. Jag vågar äfven påstå, att denna fördel för Norrland har en icke blott indirekt, utan äfven direkt nytta för hela landet, och såsom grund för detta mitt påstående torde jag endast behöfva påpeka de lifliga handelsförbindelserna mellan Norrland och Stockholm.

Angående förbättrade tåganordningar å norra stambanan.
(Forts.)

Hvad beträffar de uppoffringar, som enligt vissa talares yttranden skulle af rikets södra delar hafva gjorts till förmån för den norra delen, så torde vid betraktande häraf icke böra fränses, att Norrland i sin mån fått bidraga till stambanenätet i öfriga delar af riket. Dessutom kan jag, ehuru jag icke gerna sammanblandar frågor, som icke stå i direkt samband med hvarandra, icke underlåta att vid detta tillfälle erinra om, att det dock gifves andra af Riksdagen påbjudna uppoffringar, hvilka trycka Norrland i högre grad än öfriga delar af riket, och detta så mycket mera, som de äro till förmån för samhällsklasser, hvilka inom Norrland äro föga representerade. Jag syftar dervid på de, enligt mitt förmenande, orättvisa lifsmedelstullarne. Dervid torde endast behöfva påpekas den till mer än 1½ million kronor uppgående fläsktullen, hvilken väl odisputabelt till allra största delen utgår från Norrland.

Rentabiliteten af de norrländska jernvägarne är visserligen ringa, och har utskottet i betraktande häraf framhållit nödvändigheten af att all möjlig varsamhet iakttages vid förändring af redan befintliga tåganordningar. Men dels ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det finnes redan inom öfriga delar af landet stambanelinier, hvilkas nettobehållning understiger den från stambanan norr om Storvik, exempelvis den till sin längd ej obetydliga linien Kristinehamn—Charlottenberg; dels torde detta förhållande, att nettobehållningen är ringa, mana till försök att medelst förbättrade tåganordningar söka höja denna behållning, och torde det icke vara alldeles otänkbart, att så skall kunna ske, då faktum är, att underlättad samfärdsel i allmänhet har egenskapen att framkalla och öka trafik.

Då ju för öfrigt skrifvelseförslaget innehåller egentligen endast ett erkännande af önskvärdheten och nyttan af hastigare samfärdsel mellan Norrland och Stockholm, så torde det väl icke vara kammaren emot att till detsamma lemna sitt godkännande. På grund af hvad jag haft äran nämna anhåller jag, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr *Nydahl* instämde häruti.

Andra Kammarrens Prot. N:o 23.

Angående
förbättrade
tåganordnin-
gar å norra
stambanan.
(Forts.)

Herr Schöning: En talare yttrade, att alltid är det Norrland, som på bekostnad af öfriga svenska provinser skall åtnjuta fördelar. Nu frågar jag, om det speciellt i denna sak är så rysligt mycket man begär, då det endast är föreslaget en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i hvilken anhålles om en utredning, »huru vida och i hvad mån, utan allt för stora kostnader, en snabbare kommunikation å norra stambanan kan anordnas». Är då detta så förfärligt mycket begärdt? Om utskottet hemställt om nattåg på den norrländska stambanan, då kunde en sådan åsigt vara berättigad, men här är ju endast fråga om snabbare kommunikationer, och att en sådan fordran icke är obillig, framgår af en jämförelse med förhållandena söderut. Vill man resa söderut, så kan man på aftnarne fara med tvenne snälltåg, antingen Malmö- eller Göteborgssnälltåget. Äfven på dagarne afgå åtskilliga blandade tåg och godståg söderut. Norrut hafva vi deremot summa summarum två tåg. Det ena utgår kl. 10 på morgonen och stannar under flere månader i Bollnäs redan kl. 7—8 på aftonen. Vidare är det ett blandadt tåg, som afgår från Stockholm kl. 5,15 e. m. Begagnar man detta, får man, om man reser till Gefle, under vintermånaderna ligga öfver i Tierp — detta är emellertid på Upsala—Margrethells jernväg, hvilken ej är statsbana — och reser man på statsbanan, norrut, så kommer man samma dag ej längre än till Krylbo. Är det till Söderhamn, som jag skall resa, så framkommer jag, om jag begagnar detta tåg, icke förr än kl. 6,30 på e. m. dagen derpå; och afreser jag med tåget kl. 10 f. m. från Stockholm, så framkommer jag visserligen samma dag, men först kl. 9 på aftonen. Oberoende af detta tror jag för min del, att de norrländska jernvägarne komme att bättre bära sig, om man hade det så ordnadt, att tågen kunde gå längre sträckor på dagen. När nu trafiken väl snart kommer att utsträckas till de nordligare städerna, Umeå, Luleå och Piteå, så fruktar jag, att, om man icke går litet längre första dagen, det kommer att blifva alldeles detsamma som att återgå till skjutsen, ty vill man åka natt och dag med denna, skulle man nära nog komma lika långt. Helt annat vore det, om tåghastigheten ökades, så att man på samma dag man reste från Stockholm kunde komma fram till Ånge, Sundsvall eller Östersund, och då vore mycket vunnet.

Till slut återkommer jag till hvad jag nämnde i början af mitt anförande. Jag frågar den värde representanten, hvars yttrande jag der anförde; är det verkligen för mycket begärdt, då Norrland förut fått deltaga i anläggningen af jernvägar i andra delar af riket, att man ingår till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning, huru vida snabbare kommunikation med Norrland kan komma till stånd? För min del kan jag icke finna detta och anhåller därför fortfarande om bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman: Det förvånar mig, att en föregående ärad talare, herr Sjö, yttrat, att det icke är rätt, att den ena landsändan gynnas på bekostnad af den andra. Om han dermed menade, att Norrland blifvit gynnad i det hänseende, hvarom nu är fråga, på bekostnad af de södra delarne, så torde väl detta vara ett fullkomligt

misstag. På de stora banorna söderut, så väl till Göteborg som till Malmö, gå både dag- och nattsnälltåg. Något sådant finnes deremot icke uppe i Norrland med undantag af sommartiden på linien Bollnäs—Östersund. Det kan väl derfor icke vara obilligt, om Norrland önskar komma i åtnjutande af samma fördelar som de södra delarne af riket. Medan man nu t. ex. reser från Stockholm till Göteborg på en tid af 12 timmar 50 minuter eller nära 13 timmar, så måste norrländingen tillryggalägga samma kilometerlängd på 27 timmar, och derunder får han äfven bekosta nattlogis, ty tåget framkommer $\frac{1}{2}$ 8 till Bollnäs, och han måste då stanna der öfver natten. Om man nu hyllar den satsen, att tid är pengar, så är detta först och främst en penningeförlust genom den stora tidsutdräkten under resan, och vidare ökas kostnaderna derigenom, att man måste öfvernatta i Bollnäs.

*Angående
förbättrade
tåganordning
på norra
stambanan.
(Forts.)*

Herr Nils Petersson i Runtorp yttrade, att han hade rest norrut och dervid förvånat sig, att så få personer stego af och på vid stationerna. Jag förmodar, att han företagit sin resa sommartiden, och då är förklarigen mycket lätt. Med de tröga jernvägskommunikationerna i Norrland är det nemligen gifvet, att de flesta resa ner till närmaste sjöstad, när de ämna sig till Stockholm, och sedan resa dit per ångbåt, ty hvarje norrländsk sjöstad står i ångbåtsförbindelse med huvudstaden.

Vore deremot kommunikationerna lättare, skulle saken gestalta sig annorlunda. Inom utskottet förelägo nu de två förslagen, antingen nattåg mellan Stockholm och Bollnäs eller nattåg mellan Bollnäs och Östersund, men icke någotdera af dessa förslag har utskottet vågat tillstyrka, och detta särskildt därför att man hade anledning tro, att då förbindelsen med kontinenten blir lämpligare ordnad — hvilket ju nu är i fråga — skulle jernvägsstyrelsen icke vara obenägen att föreslå ett *dagsnälltågs* inrättande mellan Stockholm och Östersund, hvilket naturligtvis vore af mycket större betydelse än ett nattsnälltåg. Jernvägsstyrelsen har upplyst, att ett sådant dagsnälltåg skulle kunna gå med sådan hastighet, att man kunde resa från Stockholm till Östersund på $15 \frac{1}{2}$ à 16 timmar. Just därför att vi hade anledning tro, att något dylikt vore i görningen, ehuru visserligen icke någon bestämd uppgift derom kommit utskottet till handa, vågade vi icke föreslå inrättandet af ett nattåg, utan ansågo klokast att öfverlemna åt Kongl. Maj:t att tillse hvad som i detta afseende vore lämpligast. Jag vill också påpeka, att om ett dagsnälltåg der kommer till stånd, minskas den årliga utgiften för detta tåg, 175,000 kronor, med 40,000 kronor, eller kostnaden för det nuvarande nattsnälltåget mellan Bollnäs och Östersund. Ty om det blir dagsnälltåg direkt från Stockholm till Östersund, behöfves icke något nattsnälltåg från Bollnäs.

Det är just på grund af dessa förhållanden som utskottet icke velat tillstyrka någon af motionerna, utan ansett lämpligare att föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning af frågan. Detta kan väl icke vara farligt, ty om det slår så ut, att det blir en betydlig utgift för landet, kommer nog Kongl. Maj:t icke att tillstyrka denna anordning, men om å andra sidan det är riktigt, hvad reservanten förmenar, att Kongl. Maj:t hyser synnerligt intresse för Norrland, måste dock en påstötning från Riksdagens sida vara kärkom-

Angående
förbättrade
åganordnin-
ar å norra
stambanan.
(Forts.)

men, och det är då att hoppas, att denna utredning snart kommer till stånd, och att Norrland får den lättnad i kommunikationer, hvaraf det är i synnerligt behof.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Med herr Ekman förenade sig herrar *Bromée* och *Olsson* i Frösvi.

Herr vice talmannen *Danielson*: Jag har begärt ordet endast för att gifva till känna min åsigt i denna fråga. Jag är visserligen öfvertygad om, att kammaren bifaller utskottets förslag, men jag vill dock hafva min mening förvarad i protokollet.

Jag kan icke erinra mig, att under den tid af nära 20 år, som jag nu tillhört Riksdagen, man skrifvit till Kongl. Maj:t i en sådan fråga som denna. Vål har Riksdagen skrifvit om byggande af jernvägar, men icke om huru de skola trafikeras. Jag tror också, att det är alldeles oberättigadt af Riksdagen att blanda sig i denna sak. Om det, såsom här framhållits, är nödvändigt att ordna trafiken å de norrländska jernvägarne på ett annat sätt än nu, kommer nog jernvägsstyrelsen att vidtaga erforderliga åtgärder. Huru skulle också vi kunna vara så inne i sådana invecklade saker, som jernvägstrafiken, att vi nu skulle våga uttala oss derom? Dessutom gäller det ju betydliga kostnader, och då borde vi icke söka inverka på Kongl. Maj:ts och jernvägsstyrelsens åtgöranden i detta fall.

Jag vill ännu en gång påminna om, att ingen enda fråga i sådant syfte som detta förut varit före i Riksdagen. Vål har det varit fråga om att indraga nattsulltåg, som man ansåg mindre inkomstbringande, men man har aldrig velat begära igångsättande af tåg, som skulle medföra betydliga kostnader utöfver de beräknade inkomsterna.

Herr Ekman sade, att det endast är fråga om en utredning; men så tror jag icke är fallet. Här begäres, »att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huru vida och i hvad mån, utan allt för stora kostnader, en snabbare kommunikation å norra stambanan kan anordnas». Detta innefattar icke någon begäran om en utredning, utan en positiv önskan, och jag tror icke att vi äro kompetente att uttala oss på detta sätt. Denna sak må Kongl. Maj:t och jernvägsstyrelsen ordna såsom de finna lämpligt; de reda sig nog bäst utan Riksdagens inblandning, hädanefter som hittills.

Af hvad jag nu anført torde gifvetvis framgå, att jag röstar för afslag på utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Peterson* i Hasselstad, *Swartling*, *L. Eklund*, *Rosengren*, *Larsson* i Mörtlösa, *Pehrsson* i Norrsund, *Eliasson*, *Svenson* i Edum och *Andersson* i Hamra.

Herr *Andersson* från Malmö anförde: Då jag kommer att yrka afslag på utskottets hemställan, må ingen föreställa sig, att det sker af animositet mot Norrland och dess befolkning, utan jag gör det endast af sparsamhetsskäl.

Tularen från Söderhamna sökte göra en jämförelse mellan huru

tågen anordnats norr och söder om Stockholm, och han nämnde, huru många tåg dagligen expedieras mellan Malmö och Stockholm samt mellan Göteborg och Stockholm, samt frågade slutligen, hvarför icke Norrland skulle vara lika väl gynnadt. Jag vill dock be den ärade talaren besinna, att det är en mycket stor skillnad mellan förhållandena i det södra Sverige och i Norrland. Det har nemligen visat sig, att den inkomst, som de norrländska banorna gifva, icke uppgår till mer än en bråkdel af en procent på anläggningskapitalet, då deremot jernvägarne i södra delen af landet inbringa öfver tre procent. Derjente bör man väl taga i betraktande, huru stor folkmängd det finnes i södra Sverige mot i norra; det finnes, om jag icke missminner mig, 15 gånger så många människor på hvar kvadratmil i södra Sverige som i det norra. Detta tror jag väger synnerligen tungt för ett afslag på utskottets hemställan.

Angående förbättrade tåganordningar å norra stambanan.
(Forts.)

Jag anser också för min del, att Riksdagen icke borde befatta sig med dylika detaljsaker som tågordningen och tågastigheten å våra jernvägar. Det är nog bäst, att Kongl. Maj:t och jernvägsstyrelsen i detta fall hafva fria händer, ty dervid bör fästas afseende på en del saker, som vi omöjligen kunna hafva reda på. Man säger visserligen, att det nu endast gäller en skrivelse till Kongl. Maj:t, men man bör tänka på hvad man skrifer och tillse, huru vida det blir till fördel eller nackdel för landet. Det är för öfrigt märkvärdigt, att motioner i dylikt syfte nu börjat framkomma. Nyligen väcktes motion om indragande af kurirtågen mellan Stockholm och Malmö, och nu vill man hafva tåg med större hastighet till Norrland. Motionen föll visserligen, men den hade dock stora sympatier såväl inom utskottet som i denna kammare.

Jag skall anhålla om afslag på utskottets hemställan.

Herr Nordin: Det har icke så litet förvånat mig, att en så blygsam begäran som om en skrivelse, hållen i en så hofsam ton, som utskottet här föreslagit, kan möta ett så kompakt motstånd, som nu framträdt från en viss sida af kammaren. Hvad som särskildt förvånar mig är, att en talare från Småland förmenat, att Norrland vill hafva så mycket, då Småland deremot, enligt hans förmenande, fått ingenting. Jag vill då påminna honom om, att staten gifvit en million kronor till Nässjö—Oskarshamns-banan, att Karlskrona—Vexjö-banan fick ett stort lån utan återbetalningsskyldighet, samt att den södra stambanan går igenom hela Småland. Detta kan väl icke kallas för ingenting.

Herr Nils Petersson talade om det vackra guldgula håret och den granna krusningen samt sade, att sedan man fått det förra ville man också hafva det senare; ja, år 1888 fingo vi den gula sköna färgen och nu för några dagar sedan krusningen, och jag är fullkomligt öfvertygad om, att de herrar, som gifvit det denna färg och krusning, icke komma att släppa taget, utan nog fortfarande komma att bestå oss desamma.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Sjö: Det är nog riktigt att, såsom herr Nordin uppgaf,

Angående
förbättrade
tåganordnin-
gar å norra
stambanan.
(Forts.)

Småland fått de omnämnda anslagen till jernvägsbyggnader, men det oaktadt är man i Småland i lika stort om icke i större behof af förbättrade jernvägskommunikationer än i Norrland. Hvad jag yttrade om den ort jag tillhör är alltså icke vederlagdt. Sjelf har jag mycket långt från hvarje jernvägsförbindelse. Hvad särskildt beträffar anslaget till Karlskrona—Vexjö jernväg, så erhöles detta anslag hufvudsakligen för att banan skulle byggas bredspårig, på det att staten skulle vara i tillfälle att vid behof derå framföra materiel och manskap till flottans station i Karlskrona. Det var af denna anledning som 1,100,000 kronor beviljades till denna jernvägsanläggning.

Jag nämnde mycket riktigt äfven, att Norrland blifvit mera gynnadt med jernvägsanläggningar än andra provinser, och jag behöfver icke upprepa skälen för detta påstående, ehuru ännu mera än hvad jag derom yttrat kunde vara att tillägga. Här är allenast fråga om, huru vida man skall besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om anordnande af jernvägståg, som må hända vare sig i ena eller andra hänseendet ej skola bära sig, enär, om man ställer till för många tåg, må hända det kommer att saknas å dessa tillräckligt med både passagerare och gods. Kongl. Maj:t och trafikstyrelsen skola nog Riksdagens skrivelse förutan draga försorg om att, när jernvägar byggas, de äfven blifva trafikerade både till trafikanternas bekvämlighet och på det sätt att de kunna i någon mån bära sig. Det har sagts, att södra stambanorna skulle hafva så många tåg och stor tåghastighet. Men jag har dock redan påpekat de naturliga orsakerna dertill, nemligen att der finnes folk och gods att frakta. Der fraktas ej blott skogsprodukter, utan också jordbruksprodukter af alla slag, gjutgoods och trämassa m. m. För framförande af allt detta måste ju tåg anordnas, och vi veta ju också, att dessa tåg bära sig ganska väl. Men hvad lemna väl tågen ofvanför Bollnäs för afkastning? Södra stambanan deremot ger afkastning till betäckande af ränta å nedlagda kapitalet, oaktadt der finnas anordnade både nattsnälltåg och kurirtåg. Vid sådana förhållanden och då jag icke vill vara med om att medverka till utgifter, hvilka jag så mycket hellre måste frukta vara onödiga, som trafikstyrelsen icke tagit initiativet till dem, anser jag icke Riksdagen böra befatta sig med en skrivelse af den beskaffenhet som den förevarande. Behöfvas dessa förändrade kommunikationer och kunna de bära sig, skall jag vara den förste att vara med om en förändring, men till dess måste jag protestera deremot. Herr Nordin har sagt, att här vore fråga allenast om en oskyldig och blygsam skrivelse. Men är skrivelsen så oskyldig, så lät oss då afslå densamma och öfverlåta åt de vederbörande, som hafva hand om saken, att ordna på bästa sätt. Jag yrkar fortfarande afslag.

Herr Brodin: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, men på grund af den uppfattning, som herr vice talmannen uttalat, anser jag mig böra yttra mig något deremot. Den ärade talaren ansåg, att trafikstyrelsen borde få sköta om trafiken bäst den ville utan någon gensaga från Riksdagens sida. Jag kan icke förena mig i denna åsigt. Såsom vi veta, har trafikstyrelsen en mycket stor magt i sin hand och kan sköta trafiken snart sagdt hur den vill. Denna

magt har också trafikstyrelsen begagnat sig af, då den i konkurrensen med andra jernvägar ofta låter trafikanterna sitta emellan, och detta har kunnat ske därför att trafikstyrelsen ej varit bunden af några principiella regler för trafikens skötande. Genom samtrafikens reglerande har väl någon begränsning skett i trafikstyrelsens bestämmanderätt, men å andra sidan har denna samtrafik delvis blifvit ordnad så, att enskilda trafikanter ofta måste skicka sitt gods långa omvägar, hvilka icke varit oundgängligen nödiga. På grund af dessa och dylika fakta, som lätt kunna styrkas om så tarivas, anser jag en gensaga böra inläggas emot herr vice talmannens yttrande.

*Angående
förbättrade
tåganordnin-
gar å norra
stambanan.*

(Forts.)

Då jag har ordet vill jag också yttra något om hr Erikssons motion, och det synes mig då, såsom om hvad der föreslås vore en så billig begäran, att det skulle förvåna mig, om ej kammaren bifölle densamma. Det har sagts, att dessa norrländska jernvägar gäfvé så liten procent i afkomst. Ja, om man beräknar procenten på den del af banan, som ännu är under byggnad och ännu ej börjat trafikeras, kan detta väl vara sant. Men jag frågar, hvilken bana i Sverige har burit sig, så länge blott en ringa del af banan varit öppnad och större delen under byggnad, hvilken bana har icke då gifvit ringa afkastning? Det är först sedan en bana är i dess helhet öppnad och trafiken derå upparbetad, som man kan göra riktiga inkomstberäkningar eller tala om, huru vida den bär sig eller icke.

Då jag sålunda anser såväl motionen som utskottets hemställan vara mycket billiga, synes det mig icke vara något skäl att afslå förslaget om aflåtande af en skrifvelse i ämnet, utan jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr *Arhusiander* instämde med herr Brodin.

Herr Ekman: Det förvånar mig verkligen, att herr vice talmannen numera hyser en sådan ömhet för regeringen, att han anser det otillbörligt att framkomma med en skrifvelse, sådan som den här föreslagna. Han sade att i detta skrifvelseförslag läge en positiv begäran om anordnande af lättare jernvägskommunikationer på Norrland. Jag vill då erinra om klämman i utskottets hemställan, der det heter att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, »att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huru vida och i hvad mån, utan allt för stora kostnader, en snabbare kommunikation å norra stambanan kan anordnas».

Jag tycker att denna kläm är till den grad mildt affattad, att man just icke deri bör kunna spåra någon bestämd föreskrift. När frågan var före inom utskottet, påyrkade jag der ett mera positivt och bestämdt uttalande, men utskottet fann sig böra mildra formen till en begäran allenast att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, *huru vida och i hvad mån utan allt för stora kostnader* en sådan lättnad i kommunikationerna kunde verkställas, och en sådan skrifvelse bör man väl ej vara rädd för att öfverskicka till Kongl. Maj:t.

Det har sagts, att det var en så betydlig skillnad på omfattningen af trafiken å landets södra jernvägar och å dem norrut. Herr Sjö inblandade dock härvid något, som ligger utom saken, nemligen gods-

Angående
förbättrade
tåganordnin-
gar å norra
stambanan.
(Forts.)

transporter, hvilka ju alls icke bedrifvas med snälltåg. Här är fråga om snabbare persontrafik, och i detta afseende gäller, att ju snabbare trafiken är ordnad, desto mera folk begagnar sig deraf. Då man, såsom nu är fallet, skall tillbringa nära två dagar på vägen emellan Sundsvall eller Östersund och Stockholm, har man ingen benägenhet att resa denna väg annat än i största nödfall, men om man finge till stånd ett dagsnälltåg, som tillryggalade vägen emellan Östersund och Stockholm på 15 å 16 timmar, skulle sakerna ställa sig helt annorlunda, och ett sådant snälltåg kanske skulle få ganska mycket passagerare, om också ej så många som i de södra orterna. Men jag tänker i allt fall, att ett sådant tåg skulle bära sig vida bättre än de som gå så långsamt, som nu är fallet.

Herr Petersson i Runtorp: Jag skall icke länge upptaga tiden. En talare från Eksjö nämnde, att denna norrländska bana bure sig lika bra som en del enskilda jernvägar. Jag har inom statsrevisionen varit i tillfälle att taga kännedom om huru härmed rätteligen förhåller sig, nemligen på det viset, att trafikstyrelsen fått sig tillgodofördt af byggnadsstyrelsen ett belopp, som uppgår, om jag ej minnes orätt, till flera procent af beräknade byggnadskostnader, utan hvilket tillgodoförande inkomsterna af dessa norrländska jernvägar kanske ej skulle uppgått ens till en half procent å byggnadskostnaden. Jag vill dermed ej hafva sagt, att icke jernvägarne i Norrland möjligen kunna bära sig i en framtid. Men det behöfs derförinnan att folk slår sig ned der och uppdrifver en rörelse, som kan göra jernvägarne inkomstbringande.

Jag har väl hört, att jag fallit i onåd därför att jag framdragit ett litet exempel, som jag ansåg vara helt oskyldigt. Jag vill nu icke vidare tala härom, men så mycket känner jag förhållandena i Norrland, att jag vågar påstå, att om vi hade det så bra i de södra orterna som invånarne i Norrland i allmänhet ha det, så skulle vi alls ej behöfva några tullar. Ty jag kan försäkra, att de må rätt bra i Norrland och mycket väl kunna betala både tullar och annat. Hvad nu beträffar behovet för Norrland af snabbare kommunikationer, så medger jag att den tid nog kan komma, då sådana snabba kommunikationer behöfvas. Men för närvarande skulle nog dessa snälltåg, som man vill inrätta, endast komma att befaras af profryttare ooh resepredikanter. Det var blott detta jag har velat säga.

Herr Schöning: Jag anser denna sak så vigtig, att jag måste yttra ännu några ord. Det förvånar mig, att en representant för det lifaktiga Malmö uppträdt och talat emot den här föreslagna skrifvelsen. Han har väl gifvit skäl därför, nemligen sparsamhetsskälet, hvilket skäl jag i allmänhet väl aktar. Men jag kan hvarken ingå på hans uppfattning eller bemöta honom, då han till skäl för detta sitt sparsamhetsskäl icke angifvit en enda siffra eller gifvit någon motivering. Han sade vidare, att Norrland fordrar för mycket i förhållande till folkmängden i denna landsdel, och han jemförde tågen söder om Stockholm med dem som gå norr om Stockholm. Men här fordra vi ju ej ens en tiondedel af de fördelar i detta afseende, som

de södra provinserna åtnjuta, utan yrka endast att detta beskedliga — jag vill icke säga *oskyldiga* eftersom detta uttryck användts såsom grund för yrkande om afslag — att detta beskedliga skrivelseförslag måtte vinna kammarens bifall. Herr Sjö drog upp en jämförelsetabla emellan afkastningen af banorna norr och söder om Stockholm och uppgaf, att de senare afkastade 3 procent och deröfver, under det de förra gifvo knappast 1 procent å nedlagda kostnaderna. Den norra stambanan, som ännu är under byggnad, går framåt dag för dag, men kan naturligtvis endast så småningom skapa sig trafik, under det den södra stambanan för länge sedan är färdig och nu står i sitt bästa flor. Och det är ju gifvet, att en fullt färdig bana måste gifva större inkomst än en som är under byggnad. Jag har dessutom flere gånger här i kammaren hört framhållas, att då kommunikationerna i Norrland äro så svåra, bör man genom jernvägars anläggande söka framkalla trafik, och jag tror, att detta argument anförts äfven af herrar representanter för södra Sverige, då de önskat någon ny jernvägsförbindelse. Det är därför så besynnerligt, att man skall misstänkas för att vara partisk, när man uppträder till förmån för ett förslag sådant som det nu ifrågasatta. Herr Nils Petersson sökte att med skämt slå bort hela saken, men detta är ju ingenting ovanligt från det hållet, när det gäller något för Norrlands framtid gagneligt. Och det är ju väl att han endast skämtar; det finnes ty värr andra, som äro rent af elaka mot Norrland.

Jag har nu uttalat mina åsikter i den föreliggande frågan och skall därför icke vidare upptaga kammarens tid. Den långa debatt, som nu pågått och hvilken jag med den största uppmärksamhet åhört, har icke kunnat ändra min öfvertygelse, utan fortfar jag således i mitt yrkande om bifall till utskottets förslag, förmenande mig dermed gagna landet i sin helhet.

Herr Jonsson i Hof: Jag skall icke förlänga debatten, utan endast söka slå fast några fakta, som under densamma åberopats.

Det ena är, att hvarje ny eller förbättrad tåganordning naturligtvis måste medföra ökade kostnader. Men dessa kostnader har jernvägsstyrelsen själf ålagt sig, naturligtvis under den förutsättning, att de förbättrade anordningarne skola medföra ökade inkomster.

Ett annat faktum, som här framhållits, är, att Riksdagen aldrig förr skrivit till Kongl. Maj:t i dylika frågor som denna, utan att ändringar derutinnan fått bero på trafikstyrelsens initiativ. Detta är nog också i allmänhet riktigt, men i detta fall finnes ett skäl för den ifrågasatta skrivelsen, som förut icke kunnat anföras, och det är, att under det att trafikstyrelsen åsatt samma taxa för trafik å persontåg och snälltåg och de öfriga stambanorna hafva dessa snälltåg till sitt förfogande, så saknar Norrland dem, men får i alla fall betala lika hög afgift. Detta förhållande äfvensom trafikstyrelsens benägenhet att i första rummet och hufvudsakligast tillgodose den trafik, som är af kontinental betydelse, tror jag utgöra fullt talande skäl för bifall till det föreliggande skrivelseförslaget, hvarför jag för min del anhåller om bifall till detsamma.

Angående
förbättrade
tåganordning
på norra
stambanan.
(Forts.)

Angående
förbättrade
tåganordnin-
gar å norra
stambanan.
(Forts.)

Herr Göransson instämde i detta yttrande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å såväl utskottets hemställan som herr G. Erikssons i Mörviken uti ämnet väckta motion. Herr talmannen fann den förra propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef nu uppsatt justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan i 2:dra punkten af utlåtandet n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som herr G. Erikssons i Mörviken uti ämnet väckta motion.

Omröstningen utföll med 91 ja mot 70 nej, i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 8.

Om öfver-
flyttande på
bankoutskot-
tet af skyl-
digheten att
utse reviso-
rer jemte
suppleanter
för gransk-
ning af riks-
bankens af-
delningskon-
tors räkens-
skaper.

Föredrogs vidare bankoutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af motion om öfverflyttande på bankoutskottet af skyldigheten att utse revisorer jemte suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors räkenskaper och förvaltning.

Med hufvudsakligt tillstyrkande af berörda inom Första Kammar-
aren af herr *Alb. Anderson* afgifna motion, n:o 8, hemställde utskottet i föreliggande utlåtande:

1:o.

att före nuvarande första punkten af § 5 i instruktionen för bankoutskottet mätte, med bibehållande i öfrigt af §:n oförändrad, införa följande bestämmelse:

Utskottet åligger att särskildt för hvarje riksbankens afdelningskontor utse fyra revisorer och lika antal suppleanter för granskning af dessa kontors räkenskaper och förvaltning under nästföregående år, dervid dock, i fråga om nytt kontor, den första granskningen skall afse tiden från och med detsammes öppnande till utgången af nästföljande kalenderår; och skall vid dessa val utskottet vara fulltaligt.

2:o.

att första stycket i § 1 af instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna ändras sålunda:

Revisorerne sammanträda årligen första helgfria dag i april månad.

samt

3:o.

att åt § 64 mom. 1 i bankoreglementet gifves följande lydelse:

Hvarje afdelningskontors räkenskaper och förvaltning granskas årligen genom fyra personer, hvilka jemte ett lika antal suppleanter för dem väljas på sätt instruktionen för bankoutsrottet föreskrifver.

I en vid utlåtandet fogad reservation hemstälde deremot herrar *Harald Ericsson, Ivar Månsson, J. P. Nilsson* i Kägglå och *A. Johansson* i Löfåsen:

att Riksdagen måtte besluta, att herr Alb. Andersons ifrågavarande motion ej skall till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Månsson: Såsom herrarne finna af betänkandet, har utskottet icke varit enigt i sitt beslut rörande denna fråga, utan åtskilliga af dess ledamöter, och bland dem äfven jag, hafva reserverat sig mot detsamma. Jag vill emellertid nu icke upptaga kammarens tid med att närmare redogöra för de skäl, som härvid för mig varit bestämmande, utan ber endast att med hänvisning till de skäl, som i reservationen blifvit anförda, få yrka afslag på utskottets hemställan i det föreliggande betänkandet.

Herr Sjö: Då jag inom utskottet biträdt det förslag, som nu föreligger till afgörande, så skall jag äfven be att få angifva de skäl, som dervid för mig varit bestämmande, synnerligast som en af reservanterna nu uppträdt och yrkat bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Såsom herrarne veta, har bankoutsrottet till sitt förfogande icke allenast bankofullmäktiges utan äfven styrelsernas för afdelningskontoren protokoll och handlingar rörande afdelningskontoren samt dessutom revisorerernas berättelser och anmärkningar tillika med styrelsernas vid afdelningskontoren afgifna förklaringar öfver gjorda anmärkningar. Af dessa handlingar kan utskottet således lära känna förhållandena vid afdelningskontoren och bedöma huru revisorererna föregående år skött sitt förtroendeuppdrag. Dessutom är utskottet i tillfälle att, när anledning dertill förefinnes, meddela sig dels med vederbörande inspektörer och dels med riksdagsmän och andra lämpliga personer från de olika orterna för inhemtande af de upplysningar, som kunna vara erforderliga. Till följd af alla dessa omständigheter föreställer jag mig, att val af dessa revisorer lämpligast bör

Om öfverflyttande på bankoutsrottet af skyldigheten att utse revisorer jemte suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors räkenskaper.
(Forts.)

Om öfverflyttande på bankouts-kottet af skyldigheten att utse revisorer jemte suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors räkenskaper.

(Forts.)

uppdragas åt bankouts-kottet, på sätt nu är föreslaget. Man skulle genom en sådan anordning kunna få fullt ut lika trovärdiga, insigtsfulla och dugliga män som förut till dessa förtroendeuppdrag och dessutom icke behöfva riskera att, såsom förut ofta skett, kasta bort sina röster på personer, som för flera år sedan affidit. Man skulle härigenom också undvika att till revisorer utse sådana personer, som samtidigt med att de väljas afträdt sin egendom till sina borgenärer. Sådana fall hafva verkligen förut inträffat, likasom det äfven händt, att till revisorer blifvit valde sådana personer, som legat i rättegång med styrelserna i afdelningskontoren.

Dessa omständigheter hafva föranledt mig att biträda det nu föreliggande förslaget, och jag är fullt förvissad derom, att, om detta förslag af Riksdagen antages, bankouts-kottet då kommer att tillsättas icke allenast med fästadt afseende på handläggningen af de ärenden, som till detta utskott nu hänskjutas, utan äfven med afseende på det val, som sålunda blefve dem anförtrodt.

Beträffande tiden för revisionens början har motionären föreslagit, att revisorererna fortfarande skulle sammanträda, hvad angår afdelningskontoret i Visby, första helgfria dag i juni månad och, beträffande de öfriga afdelningskontoren, första helgfria dag i mars. Men utskottet har ansett lämpligare, att ifrågavarande revisioner taga sin början första helgfria dagen i april, på det att utskottet blefve i tillfälle att derförrinnan taga fullständig kännedom om fullmäktiges protokoll äfvensom deras och afdelningskontorens samt näst föregående revisorerers berättelser, hvarigenom dessutom vunnes den fördelen att samma tidsbestämmelse blefve gällande för rikets samtliga afdelningskontor. Äfven i detta afseende är jag fullkomligt af samma åsigt som utskottet.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr *Hansson* i Solberga instämde med herr *Sjö*.

Herr *Petersson* i Boestad: I olikhet med den föregående talarer är jag af den åsigten, att några skäl icke förefinnas att antaga den ifrågasatta ändringen rörande sättet för utseende af revisorer för afdelningskontorens räkenskaper och förvaltning.

Jag hyser nemligen den öfvertygelsen, att den kännedom om personer och förhållanden i de olika orterna, som hos de väljande bör förefinnas för beredande af trygghet för ett godt val, existerar i högre grad hos kamrarnes ledamöter samfaldt än i bankouts-kottet. Och hvad beträffar den omständigheten, att man genom den föreslagna förändringen skulle inbespara tid för Riksdagen, så anser jag att detta skäl är utan betydelse; jag tror att Riksdagen har tillräckligt godt om tid för att kunna förrätta ifrågavarande val. Härtill kommer också, att, då dessa revisorer uppbära aflöning för sitt arbete, det lätt kunde gifva anledning till intriger, om valen öfverlemnades åt bankouts-kottet. Jag anser således, att detta utskottets förslag icke allenast är helt och hållet onödigt utan till och med skadligt. Man

bör därför enligt mitt förmenande icke afhända Riksdagen den rätt den sedan långliga tider egt att sjelf utse ifrågavarande revisorer.

På dessa grunder anhåller jag, herr talman, om afslag å bankoutskottets nu föredragna betänkande.

Herr Johansson i Löfåsen: Såsom af betänkandet synes, har jag icke vartt enig med utskottets majoritet, utan reserverat mig mot dess hemställan.

Jag har gjort detta dels af det skäl att, så vidt jag vet, man icke kunnat påvisa någon enda olägenhet af det sätt, hvarpå ifrågavarande val hittills förrättats, och dels emedan den föreslagna förändringen skulle kunna hafva till påföljd att bankoutskottet komme att tillsättas just med afseende på dessa val.

Hur jag än ser saken, kan jag icke inse att den föreslagna förändringen kan medföra någon nytta, och jag vill därför yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr vice talmannen Danielson: Äfven jag tycker, att hvad utskottet här föreslagit icke är så lyckligt funnet som det borde vara. Om man också, i likhet med talaren på smålandsbanken, vill erkänna, att det nuvarande valsättet är olämpligt, tror jag dock icke att det vore välbetänkt att bifalla utskottets förslag. Ty huru skulle resultatet blifva deraf? Jo det kunde lätt hända, i fall bankoutskottet skulle välja dessa revisorer, att det blefve Första Kammaren, som valde alla revisorererna vid ett afdelningskontor. Ty det skulle ju blifva utskottet i sin helhet, som valde, och det kunde således komma att bero på den förseglade sedeln, huru vida valet komme att gå åt det hållet, att Första Kammaren blefve den vinnande eller att Andra Kammaren så blefve. Valen skulle i så fall, derest kamrarnes ledamöter i utskottet komme att stå mot hvarandra, blifva ensidigt. Jag för min del tycker därför, att vi icke böra släppa ifrån oss den gamla föreskriften, som står i grundlagen, att hvardera kammaren skall utse sina revisorer, och därför tror jag, att man bör afslå detta utskottets förslag, åtminstone denna gång, till dess vi få ett annat, som kan lösa frågan på ett bättre sätt. Jag vill ej, att slumpen skall få afgöra, om alla fyra revisorererna vid ett afdelningskontor skola väljas af en enda fraktion. Jag tror icke att detta skulle vara lyckligt, och därför förenar jag mig med dem, som yrkat afslag. Det kan ju hända, att dessa val i framtiden kunna ordnas genom ett annat valsätt, men för närvarande tror jag det icke är skäl att släppa ifrån sig den vackra grundtanken, att hvardera kammaren skall utse sina revisorer.

Jag yrkar som sagdt afslag.

Med herr vice talmannen förenade sig herrar *Anderson* i Hasselbol och *Nilsson* i Wrångebol.

Herr Dieden: När man betänker huru stort antal riksbanksafdelningskontor inom en viss tid komma att finnas i vårt land, inser man lätt, hvilket arbete och hvilken tidsförlust skall uppkomma för

Om öfverflyttande på bankoutskottet af skyldigheten att utse revisorer jemte suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors räkenskaper.
(Forts.)

Om öfverflyttande på bankoutskottet af skyldigheten att utse revisorer jemte suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors räkenskaper.

(Forts.)

Riksdagen genom valen af revisorer och revisorssuppleanter för dessa kontor, då man vet att dessa val nu upptaga en hel dag. Det blefve således ett betydligt arbete, som kunde inbesparas Riksdagen genom att öfverlemna dessa val till bankoutskottet. Ledamöterna i utskottet skulle också utan tvifvel mycket lättare än kamrarne kunna förskaffa sig kännedom om lämpliga personer för detta uppdrag på så många spridda orter. Derfor tror jag att förslaget i och för sig sjelft är godt, men då Första Kammaren afslagit detsamma, tjenar det till ingenting att yrka vare sig det ena eller andra.

Herr Sjö: Med anledning af herr vice talmannens anförande skall jag be att få yttra ännu ett par ord. Han sade, att, om förslaget antoges, det skulle kunna hända, att Första Kammaren komme att välja alla fyra revisorerne vid hvarje afdelningskontor. Jag ber dervid få fästa uppmärksamheten på, huru det brukar gå till vid tillsättande af sammansatt utskott inom utskott. Då utser Första Kammaren sina ledamöter bland dem, som tillhöra denna kammare inom utskottet, och Andra Kammaren utser sina ledamöter bland dem, som tillhöra den kammaren. På samma sätt kunde ju gå till vid utseende af revisorer, blott med den skilnaden, att desse icke skulle tagas inom utskottet, utan att dertill skulle tagas lämpliga, dugliga och insigtsfulla personer från de orter, der afdelningskontoren äro förlagda.

Hvad sjelfva valsättet beträffar, skulle man äfven kunna tänka sig ett annat tillvägagående inom utskottet, och det vore, att valen skedde på samma sätt som nu är förhållandet vid utseende af de valmän, som hafva att välja banko- och riksgäldsfullmäktige. Det är väl sant, att då skulle valets utgång kunna komma att hänga på den förseglade sedeln, och det vore mindre lyckligt — jag medgifver det —; men jag tror att, då man hade så stort ansvar, som bankoutskottet då finge på sina axlar, man alltid skulle tillse att präktiga, dugliga och insigtsfulla män blefve valde, likasom fallet är med dem, som nu väljas för att utse banko- och riksgäldsfullmäktige. Jag tror icke att vi ha något skäl att klaga på dem, utan det har varit personer, som skött sig ganska bra.

Herr Folke Andersson: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med vice talmannen. Jag tror icke att denna förändring är vare sig nödig eller nyttig. Det förslagna sättet att utse revisorer liknar mycket, synes mig, det omedelbara valsättet för utseende af riksdagsmän. Då det icke upplysts, att några olägenheter egt rum genom det nuvarande valsättet, hemställer jag om afslag å utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Äfven jag för min del anhåller om afslag å utskottets förslag. Jag tror att utskottet icke varit synnerligen lyckligt i redigeringen af detsamma. Ty om man skulle förekomma de olägenheter, som herr Sjö påpekade, skulle sättet därför finnas angifvet i utskottets förslag. Det kan icke lida något tvifvel derom, att, om detta förslag blefve antaget, och en enda person inom utskottet yrkade, att valen skulle ske gemensamt inom hela utskottet,

de då måste ske på det sättet; och man kunde då icke vara säker, huru vida valens utgång komme att bero på den förseglade sedeln (lottning) hela vägen igenom eller med andra ord huru vida det blefve Första eller Andra Kammaren som komme att tillsätta revisorerna.

Jag kan icke föreställa mig att detta förslag framkommit i annat syfte än att bespara någon tid för Riksdagen. Ty icke är det väl säkert, att bankoutskottet kommer att hafva större personkännedom än kamrarna hafva, den måste väl tvärt om vara mindre hos bankoutskottet än hos hela Riksdagen. Då det således blott är fråga om en besparing i tid, tror jag icke att det för den skull är nödvändigt, att Riksdagen afhänder sig den grundlagsenliga rätt att sjelf utse revisorer, som nu ligger i dess hand. Det är för resten blott en förmiddags göra i kammaren med dessa val. Vill man minska kamrarnes arbete dermed, torde en annan utväg vara lämpligare än den nu föreslagna, nemligen att kamrarna hvar för sig utse sina valmän, som jemväl hvar för sig utse sin kammars revisorer — jag anhåller om afslag åtminstone för närvarande.

Om öfverflyttande på bankoutskottet af skyldigheten att utse revisorer jemte suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors räkenskaper.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Lasse Jönsson, O. B. Olsson, Nilsson* i Skärhus, *Gunnar Eriksson, Bromée* och *Olsson* i Kyrkebo.

Herr Björkman: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämman med hr Sven Nilsson, men då jag har ordet, får jag säga, att jag verkligen trodde, när jag begärde ordet, att min ärade vän Sjö skulle komma fram med några starkare skäl än hans sista. Han har icke påstått att revisionen hittills gått slarfvigt till väga eller att några olägenheter varit förknippade med det nuvarande valsättet. Han nämnde visserligen om en död person, som kommit upp på listan, men han blef ju icke vald och kunde ju icke ställa till någon oreda. Jag hade verkligen tänkt några bättre skäl skulle hafva kunnat anföras. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Johansson i Esset: Jag har icke begärt ordet för att framställa några skäl för förslaget, utan allenast för att instämman med reservanterna. Egentliga anledningen hvarför jag begärde ordet var, att några talare uppgifvit att den förseglade sedeln skulle kunna afgöra valet. Så är alls icke förhållandet enligt min uppfattning, utan det skulle blifva genom lottning, om rösterna utföllo lika. Då det gäller voteringar är det som den förseglade sedeln skall afgöra och icke vid val.

Öfverläggningen var härmed slutad och efter det herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, afslog kammaren såväl utskottets hemställan, som den i ämnet väckta motionen.

§ 9.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 (i samlingen n:o 7), i anledning af herr C. G. Anders-

Om ändrade bestämmelser rörande utarrendering af vissa lägenheter vid statens jernvägar.
(Forts.)

sons i Skeenda motion, n:o 45, om ändrade bestämmelser rörande utarrendering af vissa lägenheter vid statens jernvägar.

Motionären hade föreslagit det Riksdagen för sin del behagade besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder, så att vid de lägenheter vid statens jernvägsstationer, som uthyras till enskilda personer, vare sig för servering åt resande eller eljest, måtte från och med nästa år eller, så snart ske kan, den anordning vidtagas, att dessa statens lägenheter uthyras för hvarje gång för en tid af högst trenne år och sålunda, att dessa arrenden offentliggen kungöras, på det allmänheten må blifva i tillfälle att afgifva anbud, dervid godkänd borgen skall aflemnas för arrendevilkorens rigtiga fullgörande.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *E. J. Ekman* och *A. G. Olsson* i Frösvi, hvilka, med afstyrkande af motionen i hvad den anginge arrendetidens bestämmande till 3 år, föreslagit att Andra Kammaren måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder, så att vid de lägenheter för hotell- och restaurationsrörelse vid statens jernvägsstationer, som uthyras till enskilde personer, måtte från och med nästa år eller, så snart ske kan, den anordning vidtagas, att nämnda lägenheter utarrendering måtte offentliggen kungöras och anbud infordras, dervid godkänd borgen skall ställas för arrendevilkorens rigtiga fullgörande, tillkommande det jernvägsstyrelsen att pröfva icke blott de gjorda anbuden utan ock arrendatorernas lämplighet; samt

af herrar *J. A. Johanson* i Bastholmen och *J. Nordin*.

Efter föredragning af detta ärende anförde nu:

Herr Andersson i Skeenda: Jag är utskottet tacksam för den utredning det lemnat rörande min motion, men är icke belåten med det slut, hvartill utskottet kommit. Herrarne veta alla, att statens jernvägar icke lemna så stora inkomster, och då tycker jag, att man bör se till att taga noga reda på alla dess inkomster. Jag afser särskildt förhållandena vid Gnesta, som är min närmaste station. Dervarande restaurationslokaler uthyras för 400 kronor om året, och de utgöra en lägenhet på fjorton möblerade rum. Der är öppen krog hela dagen, ty äfven om icke spirituosa utskänkes, så försäljas der vin och maltdrycker. Dessutom är det en torgdag i månaden och då säljes i tredje klassens restaurationslokal öfver 500 halfbuteljer öl, hvarpå restauratören förtjenar minst 200 %. Kan det då vara lämpligt att hyran skall vara så billig för en lägenhet, som kostat staten 4 à 5,000 kronor? Jag har i min motion endast begärt en skrifvelse till Kongl. Maj:t och skall gerna afstå ifrån förslaget om uthyrande på högst tre år och instämma med reservanterna. Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Ekman: Orsaken, hvarför jag reserverat mig mot utskottets beslut, är den, att jag finner klämman och motiveringen icke rätt stämma öfverens. I motiveringen säger utskottet följande: »Utskottet är, liksom motionären, af den öfvertygelse att på flera af stationerna, särskildt på de större, icke obetydligt högre arrendebelopp skulle kunna betingas utan att det ofvan nämnda hufvudmålet blefve tillbakasatt, och anser att önskligt vore att i allmänhet vid utarrenderandet af lägenheter och särskildt af de större bland dessa offentlig kungörelse användes, på det allmänheten måtte blifva i tillfälle att afgifva anbud, dock utan skyldighet för kongl. jernvägsstyrelsen att antaga det högsta anbudet, derest omständigheterna i speciella fall gjorde detta mindre lämpligt. Utskottet anser således önskligt att jernvägsstyrelsen måtte genom offentlig kungörelse tillkännagifva när utarrendering skall ske. Man hade efter en sådan motivering kunnat vänta, att utskottsmajoriteten skulle tillstyrkt motionen, men i stället har den yrkat afslag. Det är därför som jag tagit mig friheten att jemte herr Olsson reservera mig mot det slut, hvartill utskottet kommit. Att en annan sakernas ordning än den nuvarande är nödvändig, torde jag få bevisa genom åtskilliga siffror. Motionären har nyss påpekat, hurusom vid Gnesta staten håller ett hus med fjorton möblerade rum för en årlig arrendesumma af icke mer än 400 kronor. Vid Laxå, som är en ganska stor station, har staten betingat sig en så kallad tomthyra af 79 kronor 50 öre, men restauratören behöfver icke erlägga ett enda öre för restaurationsrättigheterna. Vidare t. ex. vid Nässjö, som är en af våra största stationer med ofantligt mycket trafik och der, såsom en hvar hvilken passerat vägen vet, väntsalarne vid måltiderna äro öfverfulla, tillhandahåller staten rum i jernvägsbyggnaden. För denna lokal betalar restauratören 400 kronor och för restaurationsrättigheterna endast 200 kronor, således 600 kronor för en så stor rörelse. Vid Stockholms centralstation upplåter jernvägen rum för restaurationen, men tager ingen hyra för lokalen, utan restauratören får erlägga 600 kronor såsom afgift för restaurationsrättigheterna. Jag vill påpeka särskildt dessa siffror för att visa, huru det verkligen är af behofvet påkalladt att en skrivelse kommer till Kongl. Maj:t och genom Kongl. Maj:t till jernvägsstyrelsen, så att det måtte inträda ett annat förhållande. Jag kan icke förstå, hvarför det skall göras undantag för utarrenderingen af jernvägsrestaurationserna, när eljest alla staten tillhörande egendomar utbjudas på offentlig täflan. Naturligtvis är det nödvändigt att vid en sådan täflan göra afseende på icke endast den högre arrendesumman, som bjudes, utan äfven på personens lämplighet. Det är således därför vi tagit oss friheten påpeka i vår reservation, att visserligen bör ett offentligt tillkännagifvande och täflan komma till stånd, men att i sista hand jernvägsstyrelsen skall pröfva icke blott de gjorda anbuden, utan äfven restauratörens lämplighet. Det är alldeles klart, att eger intet sådant offentligt utbudande rum, blir det kanske ingen som täflar. Jag tänker t. ex. på Gnesta, der endast 400 kronor erläggas för restaurationsrättigheten och för hyra af fjorton möblerade rum. Det är klart, att blefve dessa rättigheter utbjudna, skulle det kunna finnas fullt lämpliga personer, som bjöde t. ex. 800 à 1,000 kronor, och då

Om ändrade bestämmelser rörande utarrendering af vissa lägenheter vid statens jernvägar.

(Forts.)

Om ändrade kunde jernvägsstyrelsen komma i tillfälle att taga andra och högre bestämmelser rörande ut-
arrendering yrka bifall till reservationen.
af vissa lägenheter vid statens jernvägar.

(Forts.)

Herr Wijkander: Jag skall först och främst be få betona, att den fråga som här föreligger är af mycket små dimensioner. I början byggde jernvägsstyrelsen särskilda hotell och restaurationslokaler, men sedan många år har jernvägen slutat dermed och uthyr i stället tomter. Såsom herrarne se af den tabell, som är bifogad betänkan- det, är det ej mer än på fem ställen jernvägen lemnar särskildt uppförda hotell. Naturligtvis måste vid utarrenderingen på alla platser, der endast tomt är uthyrd, förhållandet blifva helt annorlunda, än der äfven byggnad ingår i arrendet. Ty sedan en gång husen äro byggda och kontrakt upprättade, kan på dessa ställen icke utarrendering till andra gerna komma i fråga. Det är således endast på de ställen, der jernvägen lemnar lokaler i jernvägens egna hus, som sådant skulle kunna komma i fråga. De afgifter som numera betingas vid dessa ställen uppgå till 8,000 kronor. Här är således fråga om att genom en skrifvelse åstadkomma en höjning af så och så många procent af denna summa. Men vill man besvara regeringen med en sådan skrifvelse, bör man hafva fullt klart för sig det berättigade uti framställningen.

Jag vågar säga, att man kan vara ganska tveksam om det kloka i en sådan åtgärd. I de flesta statens förvaltningsgrenar tillgår det visserligen på det sätt, att man annonserar offentligt och borgen måste anskaffas, och för öfrigt äro med ett sådant tillvägagående för- bundna många andra omständigheter, som lemna ganska mycket att anmärka och mot hvilka denna kammare vid många tillfällen för- hållit sig ganska tveksam. Skulle nu dessa bestämmelser införas äfven här, och för t. ex. små restaurationslokaler, der arrendesumman skulle kanske uppgå till ett eller annat tiotal eller hundratal kronor, offentlig annonsering och auktion ega rum, tror jag, särskildt då det gäller ett industrielt område, såsom jernvägarnes drift, att man kan vara ganska tveksam om fördelarne häraf, äfven om det kan tillämpas i fråga om de större restaurationserna. Detta har utskottet ansett lämpligt, men med den utsträckning, som reservanterna anfört, tror jag att det är i högsta grad olämpligt.

Herrar reservanter hafva dessutom framhållit såsom en fordran, att borgen skulle ställas för dessa små arrenden. Jag hemställer till kammaren, om det vore lämpligt att fordra af fruntimmer och andra personer, som arrendera lägenheter på 50 à 100 kronors årligt arrende, att de skulle ställa borgen för betalandet af afgifter, som icke äro större, än att de lämpligen kvartalsvis erläggas i förskott. Borgens- systemet i vårt land är en verklig kräfta, och man kan med allt skäl vara tveksam, då det gäller att utsträcka det till nya områden.

Det förekommer mig därför, att, när frågan är af så små dimen- sioner, man icke lämpligen bör gå till väga på det sätt som reser- vanterna föreslagit. Ty om man vill aflåta en skrifvelse, bör man ega ett bestämdt, afsevärdt mål, och ett dylikt synes mig att man icke i här föreliggande fall har, så vida man icke vill pricka jern-

vägsstyrelsen för det sätt, hvarpå restaurationsväsendet vid jernvägsstationerna handhafves. Vill man det, då har man anledning till skrifvelse. Men då vill jag instämma uti hvad herr vice talmannen för en stund sedan yttrade i en annan jernvägsråga, att man icke bör göra detta utan att grundliga skäl finnas för en skrifvelse. Jag tror dock att omdömet såväl i Sverige som i utlandet är ytterst gynnsamt om det sätt, hvarpå styrelsen skött ledningen af jernvägsrestaurationserna. Jag tror att allmänna meningen är den, att styrelsen lagat så att man på jernvägsrestaurationserna får både god mat och billig mat. För min del anser jag att motionärens härifrån afvikande påstående hvilar på så lösa grunder, att det icke går an att på dem grunda en skrifvelse, som i sig innebär ett klander mot jernvägsstyrelsen för restaurationsväsendet vid stationerna. Ty, mine herrar, jernvägsstyrelsen har uppställt som sitt första mål, att allmänheten skall få det så godt och billigt som möjligt, och först i andra rummet att skaffa jernvägen inkomst af restaurationserna. Jag tror att, om Riksdagen skulle göra en sådan prickning, detta skulle väcka en ovilja, som jag tror vore fullkomligt berättigad. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Om ändrade bestämmelser rörande utarrendering af vissa lägenheter vid statens jernvägar.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Collander, Melin och Hylander.*

Herr Persson i Stallerhult yttrade: I detta utskottsbetänkande får man se en utredning, som jag tror att en stor del af kammarens ledamöter skall finna innehålla saker, om hvilka man förut ej haft så noga kännedom. Det är särskildt en punkt, som jag fäst afseende vid och hvarom jag anhåller att få yttra några ord. Utskottet anmärker, att det erhållit dels en promemoria från jernvägsstyrelsen angående de vilkor, hvarpå restaurationer och hotell vid statens jernvägar äro upplåtta, och dels afskrifter af kontrakt med restaurationsinnehafvare. Af dessa kontrakt har utskottet gjort ett sammandrag — det finnes på sid. 4 i betänkandet — och rörande det, som lägenheternas innehafvare åligger, heter det i de två första punkterna, dels att de skola »mot betalning tillhandahålla resande mat, vin och maldrycker af god beskaffenhet till förtäring på stället samt — der dylika finnas — möblerade rum, så långt utrymmet medgifver — allt efter af jernvägsstyrelsen eller trafikintendenten godkänd taxa», och sedan kommer i punkten 2 att de skola »enligt särskild, faststald taxa lemna förtäring åt statens jernvägars personal». Häraf förefaller det mig, som om det finnes två särskilda taxor, en för resande och en för jernvägspersonalen. För den händelse nu taxan för jernvägspersonalen är satt lägre än taxan för den resande allmänheten, så är det naturligt att den, som arrenderar restaurationslokalen, på något sätt måste hålla sig skadeslös för det lägre priset. Det som han förlorar på den ena taxan, det måste han taga tillbaka på den andra, eller också måste arrendesumman blifva lägre. Men på det sättet blir det endera staten, som gör förlust, eller den resande allmänheten, som beskattas till förmån för jernvägspersonalen.

Går man så till resereglementet, så finner man deri dagtrakta- menten upptagna jemväl för personal vid statens jernvägar. Men

Om ändrade
bestämmelser
rörande ut-
arrendering
af vissa
lägenheter
vid statens
jernvägar.
(Forts.)

hvarför tillerkänner resereglementet sådan ersättning som dagtraktamente? — Jo, därför att det är dyrbarare att lefva ute än hemma. För den händelse emellertid att taxan vid restaurationerna för jernvägs-personalen är satt lågt, så blir det billigare för jernvägspersonalen att resa än för den resande allmänheten. Det är ett sätt att gå till väga, som ser alldeles ut, som det vore meningen att rikta en samhälls-klass på bekostnad af en annan. Det kan dock vara möjligt, att det icke förhåller sig så; utan att man kan få upplysningar från utskottet, hvilka ådagalägga att det förhåller sig på annat sätt.

Hvad beträffar de inkomster, som inflyta för hotell- och restaurationsarrenden, går en stor del, eller nära hälften, till statens jernvägars enke- och pupillkassa. Huru vida detta är rätt eller i enlighet med lagar och författningar, derom vill jag icke yttra mig, ehuru saken förefaller egendomlig. Icke heller skall jag nu göra något yrkande. Men jag väntar att jag möjligen skall få svar på den första frågan, om på jernvägsrestorationerna det finnes en särskild, lägre taxa för jernvägspersonalen än för allmänheten.

Herr Andersson i Högkil: Utskottet har, som herrarne finna, gifvit motionären rätt i hufvudsak. Men utskottet har icke velat att motionen skulle till någon åtgärd föranleda. Hvad har motionären då vunnit? — Rakt ingenting. Ty icke må man föreställa sig att vederbörande, om de ej erhålla skrifvelse, skola taga notis om utskottets motivering, än mindre ställa sig utskottets åsikter till efterrättelse. Men motionen ger anledning till ganska intressanta betraktelser och uppslag till saker, som möjligen motionären icke alls tänkt sig. Läser man den promemoria, som finnes vidfogad betänkandet, så finner man att en stor del af hyresinkomsterna för hotell- och restaurationsrörelsen vid statens jernvägar icke ingår till statens jernvägars kassa, utan till jernvägstjenstemännens enke- och pupillkassa. När jag i dag kom att fästa uppmärksamheten på detta förhållande, framstälde sig själfmant den frågan: på hvilken grund har detta skett? Jag har sökt besvara det. Kongl. Maj:ts nådiga reglemente för statens jernvägars enke- och pupillkassa är uppgjordt på grund af Riksdagens skrifvelse den 10 maj 1872. Uti nämnda skrifvelse finner man att Kongl. Maj:t af Riksdagen åskat dels statsbidrag (första punkten i kongl. propositionen) och dels »att årliga afkastningen af de statens jernvägsstrafik tillhöriga, men för densamma för närvarande icke behöfliga jordstycken, hvilkas afkastning hittills ingått bland trafikinkomsterna, måtte för innevarande år och vidare framgent tillgodokomma en enke- och pupillkassa»; och Riksdagen slutar sin skrifvelse med att förklara: »Och har Riksdagen beviljat hvad Eders Kongl. Maj:t, på sätt ofvan är omförmaldt, åskat såsom bidrag till pensionering af tjenstepersonalen vid statens jernvägsstrafik och till enke- och pupillkassa för nämnda personals efterlemnade enkor och barn; i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de förslag, som legat till grund för och finnas fogade vid Eders Kongl. Maj:ts förevarande nådiga proposition.»

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att kongl. propositionen har icke talat om dessa — om jag så får kalla dem — hyresafgifter. År 1872, då denna riksdagsskrifvelse utfärdades, utgjorde dessa af-

gifter endast 753 kronor. Nu hafva de emellertid stigit så, att de 1886 uppgingo till 18,225 kronor. År 1887 hade de nedgått till 15,728 kronor. Men jag har anledning antaga, att de sedan hafva åter stigit och blifvit ändå högre. Man finner således, att här ingå till pensionsväsendet summor, om hvilka man alldeles icke har någon kännedom, så att när man vill bedöma det så ofta omtalade pensionsväsendet, så erhåller man icke kännedom derom på 9:de hufvudtiteln och icke heller genom att efterse och granska anslagen på de öfriga hufvudtitlarne.

*Om ändrade
bestämmelser
rörande ut-
arrendering
af vissa
lägenheter
vid statens
jernvägar.
(Forts.)*

Talaren på stockholmsbänken omnämnde restaurationslokalen i Stockholms centralstation samt påpekade, att det betalades endast 600 kronor för rättigheterna. Jemför man nu hyran för denna lokal med hyran för motsvarande andra lokaler i Stockholm, så finner man att hyran är temligen billig — och hela detta belopp ingår till jernvägstjenstemännens enke- och pupillkassa. Förlidet år gjordes en dyrbar reparation. Men icke var det enke- och pupillkassan som betalade den. — Man kan göra en ganska intressant jemförelse med en annan jenvägsstation. I Upsala betalas för restaurationslokalen 800 kronor. Jemfördt med det belopp, som betalades i Stockholm, är det verkligen märkliga siffror. Äfven dessa 800 kronorna gå till pensionsinrättningen.

Jag har velat fästa uppmärksamheten på dessa förhållanden och rekommendera dem till Riksdagens hägkomst, jag tror att frågan är af temligen stora dimensioner, samt att den måste upptagas i annan form än den som nu föreligger.

Herr Johanson i Bastholmen: Jag kan inskränka mig till att instämna med herr Ekman. Jag vill dock mot utskottets ordförande anmärka att det förefaller mig egendomligt, om man skulle motverka restaurationsverksamheten genom att anslå restaurationslokalerna offentligen till utarrendering. Tvärt om synes det mig, att om dessa restaurationslokaler offentligen utbjödes, skulle derigenom flere spekulanter anmäla sig, och jernvägsstyrelsen bland desse bättre göra urval, än om det endast är några få. Det är utaf dessa med flera skäl, som jag ber få instämna med herr Ekman.

Herr Wijkander: Det frågades nyss, om det verkligen fans två särskilda taxor, en för den resande allmänheten och en för jernvägspersonalen. — Ja, det finnes det och det anser jag också fullkomligt riktigt.

Den resande allmänheten vexlar oupphörligt. Dess antal vid de olika måltiderna kan icke på förhand beräknas. Den ena gången begagnar sig ett större antal personer af anrättningarna, den andra gången endast ett fåtal. Af jernvägstjenstemännen deremot kan ett konstant medium för hela året påräknas. Ifrågavarande förhållande kan lämpligen jemföras med hvad som förekommer vid inackordering på längre tid eller när ett större antal matbiljetter köpes på en gång: man kan då fordra, att maten skall erhållas för något billigare pris än eljest. Jag har för öfrigt skaffat mig några taxor, som visa, huru med nu ifrågavarande sak förhåller sig. Jag vill icke trötta kam-

Om ändrade
bestämmelser
rörande ut-
arrendering
af vissa
lägenheter
vid statens
jernvägar.
(Forts.)

maren med att läsa upp dem. Men de finnas tillgängliga för dem af kammarens ledamöter, som vilja taga dem i betraktande. Jag har också öfvertygat mig om, att dessa här föreliggande taxor mycket väl kunna jämföras med för andra stationer gällande taxor.

Den nästföregående talaren frågade: »Hvartill skall det tjena att påpeka i motiveringen, att smärre oegentligheter finnas, om man icke i en särskild skrifvelse anhåller att få dessa missförhållanden afhjelpa?» Mine herrar! Utskottsbetänkandena i riksdagen läsas verkligen af de olika embetsverkens tjänstemän. Det är visst, att, om här förekommer en diskussion i kammaren, den icke går förbi obemärkt af den stora allmänheten. Offentligheten spelar i våra dagar en så stor rol, att man icke ostraffadt kan förbise densamma. Om här påpekas oegentligheter, som förtjena att afhjelpas, så komma vederbörande visserligen att taga dem i betraktande. Men det måste vara några väsentliga missförhållanden för att det skall löna sig att sätta i gång den stora apparaten att affärda skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Det torde för öfrigt hafva varit ett missförstånd, då herr Johanson i Bastholmen yttrade, att jag skulle hafva sagt, att det skulle motverka höjningen af prisen, om man utarrenderade restaurationslokalerna. Utskottet har sagt, att i fråga om större lägenheter det vore önskligt, att en offentlig utarrendering egde rum. Deremot vore det ej lämpligt att i alla smådetaljer genomföra en sådan anordning. Man må väl med skäl kunna framhålla det ofördelaktiga uti att äfven i fråga om de obetydligaste restaurationslokaler anordna offentlig utarrendering. Jag ber fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thermænius: Efter det anförande, som utskottets ordförande nyss haft, är det må hända onödigt att jag yttrar mig. Jag skall dock be att få säga några ord.

Jag vill då först göra en erinran med anledning af hvad herr Carl Persson i Stallerhult yttrade. Hvad beträffar den taxa, som gäller för de resande i allmänhet, så bör han hafva varit i tillfälle att lära känna densamma, eftersom han många gånger passerat så väl Gnesta som Hallsberg. Hvad deremot angår taxan för jernvägstjänstemännen, så är det här ej fråga om blott de *resande* jernvägstjänstemännen, utan äfven om dem som äro *bofasta* vid de respektive stationerna; och det är en hel stab af telegrafister, bokhållare m. fl. När dessa inackordera sig, så böra de naturligtvis betala vanligt inackorderingspris. Huru jernvägsstyrelsen bestämt detta, är mer än jag vet. Men det är klart, att dessa dagliga kunder böra kunna erhålla billigare pris än de blott tillfälliga.

Med afseende på herr Johansons i Bastholmen uttalande angående det uryd, som jernvägsstyrelsen skulle kunna göra, för den händelse sådana restaurationslokaler utarrenderades på offentlig auktion, så ber jag få påpeka, att det förefaller mig, som om äfven en annan sida af saken skulle förtjena att beaktas, nemligen önskvärdheten af att jernvägsstyrelsen vid platserna i fråga bibehåller personer, som den redan haft tillfälle att sätta värde på till följd af det sätt, hvarpå de skött sina åligganden.

Med afseende härpå, och då i alla händelser prisen ställa sig ganska billiga för den resande allmänheten, torde denna fråga godt kunna lemnas å sido. Allmänheten, som begagnar sig af jernvägsstationernas restaurationslokaler — deribland förmodligen flertalet af denna kammares ledamöter — torde hafva alla skäl att vara belättna med det sätt, hvarpå man i allmänhet betjenas vid dessa restaurationslokaler.

Om ändrade bestämmelser rörande utarrendering af vissa lägenheter vid statens jernvägar.
(Forts.)

Herr Andersson i Skeenda: Man har här talat om, att det skulle vara så billiga pris på våra jernvägsrestaurationer, samt att dessa skulle hafva tillhandahållit allmänheten äfven god mat mot billiga pris. Ja, huru vida de äro så billiga, vet jag icke. Någon taxa der vid lag för allmänheten finnes icke. Visserligen finnes en sådan för jernvägstjenstemannapersonalen, men det är just den underordnade personalen, som för mig klagat och icke varit beläten med nu gällande förhållanden i detta afseende. Herrarne kunna vara vissa, att om det blir fri och öppen täflan om arrendering af de ifrågasvarande lägenheterna, komma de, som nu betala en årlig arrendeavgift af 400 kronor, att betala 1,000 kronor och kanske mer till. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Andersson i Högkil: En talare på göteborgsbanken yttrade, att man i embetsverken nog komme att läsa detta betänkande, likasom man der i allmänhet läser Riksdagens förhandlingar. Jag skulle endast vilja svara honom härpå, att detta är en sanning med modifikation, och vill i detta fall anföra såsom exempel, att Kongl. Maj:t för ett par år sedan infortrade från ett embetsverk ett utlåtande i anledning af den utaf statsrevisorerna afgifna berättelsen. Af detta utlåtande kan man bestämdt draga den slutsatsen, att detta embetsverk åtminstone icke läst ett af denna kammare godkänt, men af Första Kammaren afslaget utskottsbetänkande i det ifrågasvarande ärendet, ty i annat fall är det alldeles klart, att verkets utlåtande skulle hafva blifvit annorlunda än det blef. -

Herr Nordin: I egenskap af ledamot i det utskott, som behandlat detta ärende, har jag icke kunnat instämma i utskottets utlåtande, utan reserverat mig, men har icke närmare formulerat min reservation, emedan jag tänkte göra det i kammaren. Då nu emellertid tiden redan är långt nog framskriden, och en dylik formulering därför skulle kunna åstadkomma förvirring, skall jag inskränka mig till att instämma i herr Ekmans reservation.

Herr Olsson i Ättersta: Jag kan för min del vitsorda, att de uppgifter, som motionären lemnat, ingalunda äro öfverdrifna, utan tvärt om åtskilligt större, än han uppgifvit. Jag känner till från en trakt i Södermanland, att de summor, som der betalas för restaurationsrättigheter å jernvägshôtel, skulle kunna multipliceras många gånger, och affären ändå bära sig, äfvensom att innehafvarne af dessa hôtel på några få år förtjenat sig förmögenhet.

En talare på göteborgsbanken sade visserligen, att denna fråga

*Om ändrade
bestämmelser
rörande ut-
arrendering
af vissa
lägenheter
vid statens
jernvägar.
(Forts.)*

hade mycket små dimensioner. Ja, det är nog sant. Men då Riksdagens uppmärksamhet blifvit fäst på saker, som synas lindrigast sagdt oegentliga, bör Riksdagen heller icke tolerera dessa oegentligheter. Till följd häraf anser jag, att Andra Kammaren genom ett bifall till motionen uttalar sin tanke i frågan, icke såsom skulle jernvägsstyrelsen vara tvungen att ovilkorligen på entreprenadauktion antaga högsta angifna anbudet, ty man måste se till att dessa rättigheter komma i sådana händer, der de bäst skötas, men att styrelsen åtminstone skulle kunna hafva rätt att få någon ränta på de kapital, som nedlagts för byggnadernas uppförande och inredning m. m. Jag instämmer med motionären.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till herrar Ekman och Olssons i ämnet afgifna reservation; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering blef likväl begärd och försiggick enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition.

Den, som vill, att kammaren bifaller kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan i utlåtandet n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets nämnda hemställan och bifallit hvad herrar Ekman och Olsson i Frösvi föreslagit i deras vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen visade 37 ja men 58 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Det fattade beslutet skulle jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen delgifvas medkammaren genom utdrag af protokollet.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial, n:o 32, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>M. Andersson</i>	i Stigen under	8 dagar	f. o. m. d.	23	dennes
»	<i>M. F. Stånggren</i>	»	2	» från	» 31	»
»	<i>N. Rosengren</i>	»	12	» f. o. m.	» 22	»
»	<i>J. Persson</i>	från Arboga	» 10	»	» 23	»
»	<i>A. Nilsson</i>	i Rinkaby	» 12	»	» 22	»
»	<i>G. Elowson</i>		» 6	»	» 26	»
»	<i>C. F. Pettersson</i>	i Tjärsta	» 12	»	» 20	»
»	<i>Sven Nilsson</i>		» 11	»	» 23	»
»	<i>C. T. Jacobsen</i>		» 11	»	» 23	»
»	<i>Folke Andersson</i>		» 10	»	» 23	»
»	<i>J. Andersson</i>	i Lysvik	» 14	»	» 20	»
»	<i>P. Pehrson</i>	i Törneryd	» 10	»	» 23	»
och	» <i>K. E. Holmgren</i>		» 12	»	» 20	»

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,36 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.